

4. заседание

Четвъртъкъ, 27 октомврий 1938 г.

(Открито отъ подпредседателя Димитъръ Пешевъ въ 15 ч. 20 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Питания:

1. Отъ народния представителъ М. Драндаревски къмъ министра на народното просвѣщение по поводъ приложението на правилника за приемане ученици въ гимназиитѣ. (Съобщение) . . . 57
2. Отъ сѣщия къмъ министритѣ на търговията, промишлеността и труда и на земедѣлието и държавнитѣ имоти по ценитѣ на слънчогледовото семе, гроздето и разпредѣлението на вагонитѣ. (Съобщение) . . . 57
3. Отъ народния представителъ П. Стайновъ къмъ министра на правосѣдието, за отговорността на прокурора при Софийския областенъ сѣдъ за неосвобождаването на задържани незаконно политически лица. (Съобщение) . . . 57
4. Отъ народния представителъ Н. Търкалановъ къмъ министъръ-председателя по действие на отдѣлението за контрола на печата. (Съобщение) . . . 57
5. Отъ народния представителъ Х. Василевъ къмъ министра на народното просвѣщение по закриването на IV и V класове отъ клона на гимназията въ гр. Поморие. (Съобщение) . . . 57

Законопроекти:

1. За разрешаване на министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ да поеме задължение за нуждитѣ на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища въ размѣръ на 1.000.000.000 л., пла-

- тими за повече отъ три бюджетни години (Първо четене — продължение разискванията и приемане) . . . 57
2. За разрешаване на министра на войната да поеме задължение за нуждитѣ на народната отбрана въ размѣръ на 4.250.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години. (Второ четене) . . . 60
3. За разрешаване на министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството да поеме задължение за нуждитѣ на Главната дирекция на строежитѣ въ размѣръ на 550.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години. (Първо четене) . . . 63

Сесия — закриване.

Съобщение отъ м-ръ-председателя, че днешното заседание е последно на втората извънредна сесия на XXIV-то обикновено Народно събрание и че сѣщото на 23 октомврий 1938 г. е свикано на първа редовна сесия . . . 75

Предложение отъ м-ръ-председателя, щото всички законопроекти, внесени отъ правителството и по частенъ редъ, да продължатъ да се разглеждатъ презъ първата редовна сесия, като тия отъ тѣхъ, които сѣ поставени на разглеждане на първо четене, да продължатъ да се разглеждатъ на първо четене, а тѣзи, които сѣ поставени на второ четене, да продължатъ да бждатъ разглеждани на второ четене. (Приемане) . . . 75

Председателстващъ Д. Пешевъ: (Звъни). Понеже при-
сѣдствуватъ нужното число народни представители, обя-
вявамъ заседанието за открито.

(Отсѣдствуватъ следнитѣ г. г. народни представители:
Василь Илиевъ Мандаровъ, Георги Киряковъ Чалбуровъ,
Иванъ Димитровъ Поповъ, Методи Йордановъ Янчулевъ,
Никола Пановъ Ивановъ, д-ръ Петъръ Ивановъ Кьосева-
новъ, Ради Найденовъ Драгневъ, Тодоръ Найденовъ Ма-
ноловъ и Христо Гатевъ Дончевъ).

Председателството има да направи следнитѣ съобщения.

Постѣпило е питане отъ чирпанския народенъ пред-
ставителъ г. Минчо Драндаревски до г. министра на народното
просвѣщение по поводъ приложението на правилника за
приемане ученици въ гимназиитѣ.

Постѣпило е питане отъ сѣщия народенъ пред-
ставителъ до г. г. министритѣ на търговията и земедѣлието по
ценитѣ на слънчогледовото семе, гроздето и разпредѣле-
нието на вагонитѣ.

Постѣпило е питане отъ казанлъшкия народенъ пред-
ставителъ г. Петко Стайновъ до г. министра на правосѣ-
дието за отговорността на прокурора при Софийския об-
ластенъ сѣдъ за неосвобождаването на задържани неза-
конно политически лица.

Постѣпило е питане отъ панагюрския народенъ пред-
ставителъ г. Никола Търкалановъ до г. министъръ-пред-
седателя по действието на отдѣлението за контрола по
печата.

Постѣпило е питане отъ поморийския народенъ пред-
ставителъ г. Христо Василевъ до г. министра на народното
просвѣщение по закриването на IV и V класове отъ клона
на гимназията въ гр. Поморие.

Всички тѣзи питання ще бждатъ изпратени на съответ-
нитѣ министри за отговоръ.

Пристѣпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ:
първо четене законопроекта за разрешаване на министра
на желѣзницитѣ и пристанищата да поеме задължение за
нуждитѣ на българскитѣ държавни желѣзници и приста-
нища въ размѣръ на 1.000.000.000 л., платими за повече
отъ три бюджетни години — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ Парашкевъ За-
буновъ.

Г-нъ Парашкевъ Забуновъ отсѣдствува.

Има думата народниятъ представителъ г. Василь Чо-
бановъ.

В. Чобановъ: (Отъ трибуната). Г. г. народни пред-
ставители! По този законопроектъ се изказаха мнозина, и за-
това вѣроятно азъ ще повторя много отъ изказанитѣ мисли.
Обаче, все пакъ, считамъ за свой дългъ, като народенъ
представителъ, да кажа своето мнение, тѣй като отъ раз-
личнитѣ мнения можемъ най-сетне да дойдемъ до едно
общо заключение по въпроса, който тукъ се разглежда.

Да говоря за грамадното значение на желѣзницитѣ, и
особено на българскитѣ държавни желѣзници, то значи
да установявамъ едни положителни истини, да доказвамъ

истини, които вече сж доказани, то значи да разбивамъ отворени врати. Все пакъ, азъ съмъ съблазненъ отъ възможността да говоря и ще кажа нѣколко думи.

Едно сравнение ми се хвърля сега още въ ума, което грѣбва да направя по този случай. Както обикновениятъ живъ организъмъ има кървоносни съдове, по които тече кръвта, така сжщо голѣмиятъ социаленъ организъмъ — държавата, има желѣзници, които изпълняватъ сжщата роль. Всички стопански прояви въ края на краищата трѣбва да минатъ по българскитѣ държавни желѣзници. Биха могли да се занесатъ данни, отъ които да се види, че по отношение желѣзнопътнитѣ превозни срѣдства сме останали много назадъ. Нуждата отъ желѣзнопътни превозни срѣдства у насъ е много голѣма, а срѣдствата ни за задоволяването на тая нужда сж извънредно малки. Ако се направи изчисление, колко желѣзници имаме, при квадратурата на нашата страна, при числото на нашето население, при количеството на нашия износъ и пр., ще се види, че желѣзниците у насъ сж извънредно недостатъчни. Азъ разполагамъ съ цифри, но смѣтамъ за излишно сега да ви ги чета, тъй като съ тѣзи цифри ще разбивамъ отворени врати и ще установявамъ онова, въ което вие всички сте убедени.

Освенъ че нашитѣ желѣзнопътни линии сж недостатъчни, но и тѣхнитѣ подвиженъ паркъ, и всички тѣхни съоръжения, сж, за голѣмо съжаление, въ едно много плачевно състояние. Както тукъ се занесе, нѣмаме достатъчно локомотиви, пъкъ и локомотивитѣ, които имаме, не сж годни; нѣмаме достатъчно вагони, нѣмаме достатъчно и други материали. Всичко това е занесено и въ мотивитѣ на законопроекта. Ще трѣбва да се взематъ бързи мѣрки, за да може тази въпиюща нужда по-скоро да се удовлетвори. Отъ това мѣсто ви се каза отъ нѣколко души оратори, че тази есенъ особено липсата на товарни вагони се е почувствувала въ една твърде болезнена форма и че поради тази липса българскиятъ износъ е билъ подложенъ на голѣми рискове. Дори въ последнитѣ дни не е могло да се занесе българското грозде, което трѣбваше да отиде на външния пазаръ. Но освенъ задоволяването на стопанската нужда, българскитѣ държавни желѣзници несъмнено сж единъ грамаденъ лостъ и за културното развитие на страната. Едновременно съ туй, знае се, че тѣ сж като съобщително срѣдство и едно съоръжение, нека си го кажемъ, на нашата армия. Отъ това мѣсто се направиха критики, се изтъкнаха известни дефекти, известни пороци, ако щете, на предлагания законопроектъ — че тукъ се крие единъ заемъ, че условията на този заемъ сж твърде неизносни и пр. и пр. — но сжщо така се изтъкна нуждата отъ срѣдства за желѣзницитѣ и се призна, че трѣбва най-сетне тази нужда да бѣде удовлетворена.

Г. г. народни представители! Азъ правя една констатация: всички народни представители — и ония, които сж приобщени къмъ правителствената политика, и ония, които не сж приобщени къмъ нея, които сж въ тѣй наречената съединена опозиция — сж проникнати отъ съзнанието, че трѣбва да се отпусне този кредитъ, за да се поставятъ нашитѣ желѣзници поне малко-малко, колкото е възможно, на онай висота, че да могатъ да задоволятъ нуждитѣ на народното стопанство.

Но ако отъ тази страна (Сочи въ лѣво) излизатъ критики, то е заради туй, защото този законопроектъ има известни дефекти, известни пороци, които трѣбва да се избѣгнатъ.

Единъ отъ тѣзи пороци е фамозниятъ вече чл. 120а отъ закона за б. о. п. Въ миналата сесия имахъ честта тукъ отъ това мѣсто да говоря по този членъ, тогава когато се разглеждаше законопроектътъ за отпускане 150-милионенъ кредитъ за българското дунавско корабоплаване, и тогава азъ ви изтъкнахъ ония съображения, които налагатъ да се премахне този чл. 120а. Сжщитѣ съображения ме каратъ и днесъ да се противопоставя силно на този чл. 120а. Обикновениятъ, нормалниятъ редъ при държавнитѣ доставки се нарушава съ чл. 120а, който е едно изключение, и, като всѣко изключение, ще трѣбва да се прилага въ много рѣдки случаи, много стриктно. Въ какъвъ случай трѣбва да се прибѣгва къмъ чл. 120а? При форсмажорни, изключителни случаи, при които не можемъ да постигнемъ по обикновения редъ. Пита се: какви форсмажорни, особени, извънредни, изключителни обстоятелства имаме, та непременно сега, при тия държавни доставки, както и при държавнитѣ доставки на кораби, да се прилага чл. 120а? За военнитѣ доставки можемъ да направимъ една концесия, защото тамъ има работи, които не могатъ да се изнесатъ публично. Нормалниятъ редъ, наистина, е малко мударъ, но той гарантира, че срѣдствата на държавата ще се използватъ правилно, че нѣма да се дава просторъ на корупцията.

Г. г. народни представители! Нали това правителство стои днесъ тукъ въ името на това, че то се бори противъ

досегашната корупция въ 60-годишния нашъ свободенъ животъ? Защо тогава то ни предлага едно положение, което дава просторъ на корупцията? Най-сетне, нека вземемъ всички мѣрки, за да престане тая корупция. Чл. 120а, като допуска предварителни споразумения, като допуска едни непублични уговаряния, дава отчасти, бихъ казалъ, просторъ за корупция. Обществениятъ условия, при които се действа, сж такива, че чл. 120а не трѣбва да бѣде прилаганъ. И азъ бихъ помолилъ народното представителство да се съгласи съ мене, щото чл. 120а да го нѣма.

Членъ 120а, е едно изключение и, като изключение, си нѣма мѣстото въ този законопроектъ. Законопроектътъ не предвижда извършване на доставки въ 5 или 6 месеца. Както разбирамъ отъ законопроекта, това е една работа, която ще продължи нѣколко години. Затова нѣма защо да предвиждаме въ тоя законопроектъ доставки по чл. 120а. Понеже нѣма спешностъ, понеже нѣма никакви особени обстоятелства, понеже не сме заплашени отъ вътрешни смуте, отъ война или нѣщо подобно, нѣма защо да прибѣгваме до тоя чл. 120а. Па и да ви кажа ли, г. г. народни представители, чл. 120а каточели стана система. Въ всички тия законопроекти, които ни се предлагатъ, навсѣкжде виждаме чл. 120а. Ако наистина изключението е станало правило, тогава махнете чл. 120 и оставете само чл. 120а. Тогава чл. 120а ще стане правило, макаръ че сега е изключение. Ако въ всички случаи на държавни предприятия и доставки се прилага чл. 120а, тоя членъ не е вече изключение.

Но ако народното представителство, въпреки всичко, ще гласува тоя законопроектъ по принципъ, то е затова, защото и тѣй наречената съединена опозиция е тоже за държавата. Вие не можете, както въ миналото, да я таксувате, както нѣкои обичатъ да я таксуватъ, като противодържавна. Вие не можете да кажете, че едни народни представители не обичали България, а други я обичали, че едни били противъ държавата, били рушители на държавата, а други не били. Най-после трѣбва да се разбере, че когато дойде до стопански мѣроприятия, до градежъ, до войската, до самоотбраната, цѣлата опозиция въ Парламента е съ васъ.

Г. г. народни представители! Ако се правятъ известни резерви и ако дори се намиратъ народни представители, които не искатъ да гласуватъ тоя законопроектъ, то е затуй, защото смѣтатъ, че това правителство не е достатъчна гаранция за провеждане на тия голѣми мѣроприятия. За тѣхното провеждане се иска правителство съ широкъ разммахъ, съ широка интуиция на творчество, чисто народно, което се крепи на народнитѣ плещи, което знае народнитѣ нужди, което твори именно за удовлетворяване на тия нужди. Ако има нѣкой, който се отнася отрицателно къмъ тия мѣроприятия, то е затуй, защото народътъ нѣма дозвѣрие, че именно туй правителство трѣбва да провежда тия мѣроприятия. Вие виждате какви сж днесъ политическитѣ и социални условия на Западъ. Вие виждате, че тамъ правителствата падатъ, катурватъ се, но въ края на краищата идватъ правителства, които изразяватъ цѣлокупната воля на своя народъ. Вие виждате, че въ тия критически моменти на общи международни пертурбации правителствата, които заставатъ начело на западнитѣ държави, изразяватъ общитѣ желания, общитѣ тежнениа на цѣлия народъ. Тѣ сж тѣй да се каже, еманация на цѣлия народъ, такива правителства ги наричатъ правителства на народно единение, правителства на народно спасение, правителства на народна отбрана и пр. Тия правителства изразяватъ желанията на цѣлокупния народъ. И съмнението тукъ е, че настоящето правителство, което е нѣкакси така отгоре назначено, не изразява тежненията на народа. И ако тукъ ние изказваме често пѣти недоовѣрие къмъ правителството, то е затуй, защото това правителство дойде като Deus ex machina, като назначено правителство, и това правителство не трѣгна по онай пътъ, който е осветенъ отъ голѣмитѣ традиции на вѣковетѣ — на парламентарно, на народно управление.

Но вие ще кажете, че отъ 19 май досега много правителства се смѣниха. Смѣниха се горе-долу по единъ и сжщи начинъ, но тѣ бѣха все назначавани правителства. Едва туй правителство се мѣчи сега да се опое на Парламента, но то не е парламентарно правителство. И всички критики, които се появятъ срещу правителството — доколкото то представлява изразъ, еманация на цѣлия народъ — сж критики справедливи. Отъ това нѣма защо да се докачате, нѣма защо да правите голѣмъ въпросъ, нѣма защо да се обиждате и нѣма защо нѣкои да правятъ отъ това личенъ въпросъ. Въпросътъ е, бихъ казалъ, колкото теоритически, толкова е и практически.

Вѣрно е, че ние всички гласувахме законопроекта за 41/2-милиардния воененъ кредитъ. Тукъ нѣкои оратори казаха: ще гласуваме тоя кредитъ, защото тоя кредитъ не се дава на правителството, а на българската държава, на българ-

ската армия. И, най-сетне, дори ако си отиде туй правителство, ние тръбва да гласуваме кредита, защото армията не може без него.

Ние ще гласуваме и тоя кредит, който, по мое мнение, има щщото значение, каквото значение има и $4\frac{1}{4}$ -милиардния кредит за войската. Съединената опозиция, сь малки изключения, ще гласува тоя законопроект, но, като го гласува, тя прави резерви. Тя казва: имайте предвид, все пак, че ние ви поставяме подь едно подозрение, преди всичко поради тоя чл. 120а оть закона за бюджета, отчетността и предприятията. Ние подозираме, че това е единъ скритъ заемъ, за който предварително тръбваше да се иска единъ вотъ оть Народното събрание. Вие знаете критиката въ това отношение.

Г. г. народни представители! Азъ заключавамъ: тоя кредитъ оть 1 милиардъ лева за българскитъ държавни желъзници е една абсолютна необходимостъ, той тръбва да бжде гласуванъ. Но когато ние ще гласуваме този кредитъ, ние неминуемо си поставяме въпроса: по какъвъ начинъ тоя милиарденъ кредитъ ще бжде изплатенъ? Това е единъ дългъ на държавата, който въ края на краищата тръбва да бжде понесенъ оть народа. Имате ли вие единъ планъ за плащане на този дългъ? Доколкото можахъ да разбера оть речта на г. Гуневъ, такъвъ планъ има. Първитъ три години, до 1942 г., ще се плащатъ, ако се не лъжа, 400 милиона лева годишно, а оть 1942 г. нататкъ, въ продължение на 12 години, ще се плащатъ крѣгло 750—800 милиона лева.

Сега, ще тръбва да си зададемъ въпроса: по какъвъ начинъ и оть где ще събере държавата тѣзи милиони, които ще тръбва да плати въ продължение на 12 години? Защото, когато правите разходи, тръбва да кажете, оть къде и по какъвъ начинъ тѣзи разходи ще бждатъ покрити. Въ редовния бюджетъ не можете да ги турите, то се знае. Утре, когато ще се гласува редовниятъ бюджетъ, ще тръбва да намѣрите оть нѣкъде 300—400 милиона лева. Оть къде ще ги намѣрите?

Г. г. народни представители! Всички съсловия сж писнали вече оть облагане — имайте туй предвидъ — като почнете оть работника и свършите сь едрия капиталистъ. Всички пишатъ, че облаганията сж стигнали вече до предѣлната степенъ. Повече ако почнемъ да облагаме, ще тръбна народното стопанство неминуемо да рухне. Пита се сега: върху чий грѣбъ ще стоварите тия 400 милиона лева презъ първитъ три години и останалитъ 800 милиона лева презъ следващитъ 12 години? Тази тежестъ върху чий грѣбъ ще я поставите? Туй е интересно да се знае. Дали имате намѣрение да измѣните цѣлата облагателна система, или ще вземете да прибавите нѣкъде нѣщо, не знаемъ, но мене ми се струва, че ако мислите да прибавите нѣкъде нѣщо, то е вече страшно. Ако мислите да облагате нѣкого, имайте предвидъ, че тръбва да се обложи онзи, който може да носи — по-здравиятъ грѣбъ. Вие ще тръбва да намѣрите тѣзи, които могатъ да понасятъ повече, макаръ че често пѣти тѣ много пишатъ, охкатъ и се оплакватъ. Въ всѣки случай, не бива да почвате сь облагане основитъ на пирамидата, а тръбва да почнете оть върха. Въ основата е работниятъ народъ, селскитъ и градскитъ. Та, г. г. народни представители, азъ бихъ билъ много любопитенъ да чуя, финансовиятъ министъръ покрай другото да ни дадѣше поне схематично единъ планъ за ново облагане. Защото, наистина, народътъ може да приема сь акламации нашитъ законопроекти за свръхсмѣтни кредити — и за народна отбрана, и за желъзницитъ, които азъ смѣтамъ, че сж частъ оть народната отбрана — но той единъ денъ ще се запита: кой ще ги плаща тия пари? Вие тръбва да отговорите ясно и положително на този народъ, особено г. министърътъ на финанситъ тръбва да излѣзе сь една програма и да ни каже: върно е, г-да, цифрата е голѣма, астрономическа, милиони и милиарди се искатъ, но азъ смѣтамъ да обложатъ тѣзи и тѣзи категории, защото тѣ могатъ да понесатъ повече. Защото въ всички тѣзи работи, разбира се, не може да има фокусъ-бокусъ-препаратури, не можете да кажете: направихъ икономии 380 милиона лева и сь тия икономии ще покрия частъ оть тѣзи кредити, както завчера г. министърътъ на финанситъ каза, че имало икономии. Какви икономии сте направилъ, г. министре? Готовитъ фондове, които имате, ли ги смѣтате за икономии? Кждето остане нѣщо неизядено, то било икономия! То не е вече икономия. Като имате, напр., два-три милиарда лева фондове готови, не можете, следъ като изядете една частъ оть тѣхъ, да кажете: оставатъ 300 милиона лева, не можахме да ги изядемъ, това сж икономии.

Г-да! Заклучението, което правя, е следното. Когато ни се предлагатъ законопроекти, които иматъ за цѣлъ да наложатъ известни задължения и то доста голѣми задължения на българския народъ, тръбва едновременно сь туй

да ни се покажатъ и ресурситъ, оть които ще бждатъ погасени тия задължения.

Завършвайки сь тия думи, азъ пакъ заявявамъ: ние ще гласуваме законопроекта, въпрѣки всичкитъ му дефекти и непълноти, не само защото той цѣли културното и стопанско издигане на страната, но защото се касае за частъ оть съоръженията на българската армия. (Рѣжкоплѣскания).

С. Стателовъ: Понеже се изказаха осемъ души, съгласно правилника за вътрешния редъ, предлагамъ да се прекратятъ дебатитъ.

Председателствуващъ Д. Пешевъ: Понеже по законопроекта сж се изказали осемъ души, има предложение за прекратяване на дебатитъ. Ще го положа на гласуване. Ония г. г. народни представители, които приематъ да се прекратятъ дебатитъ по този законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣжа. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министърътъ на желъзницитъ, пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ.

Министъръ М. Йововъ: Г. г. народни представители! Нѣма да обременявамъ вашето внимание и да се спирамъ нашироко върху някои въпроси, които се разгледахъ вчера и днесъ тѣй добре, така загрижено и тѣй компетентно, по по-сжщественитъ оть които вие почти всички се изказахте одобрително. Азъ ще бжда кратъкъ и ще премина направо на въпроса.

Касае се, г. г. народни представители, за единъ законопроектъ, който ви се предлага и сь който се иска да разрешите за нуждитъ на Главната дирекция на желъзницитъ единъ кредитъ оть 1.000.000.000 л. Азъ ви моля, г. г. народни представители, да се съгласите да разрешите този кредитъ, защото той ще се употреби за едни неотложни, бързи, извънредни нужди на българскитъ държавни желъзници. Тѣзи нужди наистина сж неотложни, защото се предизвикватъ оть усиления трафикъ на желъзницитъ, който пѣкъ е единъ щастливъ резултатъ на все повече и повече разрастването се наше народно стопанство.

Нѣколко цифри ще ви убедятъ въ това. Презъ м. септември т. г. сж превозени — ще говоря въ крѣгли цифри — пѣтници 880.000, оть които сж постѣпили приходи 46.000.000 л., или $6\frac{1}{2}\%$ повече, отколкото миналата година; багажъ и колетни пратки — 2.600 тона, оть които сж постѣпили приходи 3.500.000 л., или 19% повече, отколкото миналата година; стоки и служебни превози 533.000 тона, оть които сж постѣпили приходи 113.500.000 л., или 22% повече, отколкото миналата година. Тѣзи цифри имахъ случая да ги дамъ и на пресата, тѣй че твърде възможно е нѣкой оть васъ да сж ги чели. Общо оть всички пѣтници, багажъ, стоки и колетни пратки сж постѣпили презъ м. септември 169.000.000 л., или 18% повече оть миналата година — цифра, г. г. народни представители, която не е достигана оть 50 години насамъ. Имаше изгледъ тази цифра да бжде още по-голѣма, ако не бѣха се случили ония международни complicationи, които ви сж известни.

Презъ 9-тѣ месеци на тази година сж превозени — сжщо така въ крѣгли цифри — пѣтници 7.400.000, срещу 6.400.000 миналата година; стоки — 3.800.000 тона, срещу 3.370.000 миналата година; следователно, около 430.000 тона повече, отколкото миналата година. Презъ тия 9 месеци сж постѣпили сленитъ суми оть превозъ: оть пѣтници 354.000.000 л., срещу 344.000.000 л. миналата година; оть сточния трафикъ 673.000.000 л., срещу 619.000.000 л. миналата година; оть багажъ и колетни пратки 59.000.000 л., срещу 49.000.000 л. миналата година. Или всичко презъ 9-тѣ месеци сж постѣпили крѣгло 1.086.000.000 л., срещу 1.012.000.000 л. миналата година, или 74 милиона лева въ повече.

Тѣзи нужди, г. г. народни представители, казахъ, сж неотложни, защото сж предизвикани още и оть усвоената политика на ускорение движението на желъзницитъ и на увеличение тѣхната превозоспособностъ — изисквания, които се налагатъ оть днешното динамично време и които се изискватъ оть голѣмитъ интереси на народното стопанство на дѣжавната сигурностъ.

Тѣзи нужди, г. г. народни представители, които ще се задоволятъ оть този кредитъ, сж, освенъ това, и извънредни, защото желъзнопѣтната материална частъ е въ крайно ограничено количество, поради това, че тя, както ви е известно, се изхабява лесно, а твърде рѣдко се набавяла, и поради това още, защото въ последнитъ години, както ви е сжщо така известно, българската желъзнопѣтна мрежа се развива доста интензивно. Ако тѣзи нужди не се задоволятъ и то въ едно най-непродължително време, щетитъ ще бждатъ неизмѣрими не само за желъзницитъ, но и

за българското народно стопанство, което единъ ден може да се намъри въ положението, българскиятъ производител да не получи цената на своя трудъ и плодътъ на неговия трудъ да остане или на корена, или въ обора — две мѣста, които ежедневно се оросяватъ отъ неговия благороденъ трудъ.

Тъзи нужди сж, както казахъ, частъ, само малка частъ отъ цѣлокупнитѣ нужди на българскиятъ държавни желѣзници. Тѣ сж най-необходимата частъ, която трѣбва да се задоволи, ако искаме да спасимъ едно тежко положение, безъ обаче да поставяме българскиятъ държавни желѣзници въ едно непоносимо финансово ограничение.

Цѣлокупнитѣ нужди на желѣзниците, може би, ще имамъ случая да ви ги обрисувамъ съ едно изложение, което ще се наложи да ви направя при разглеждането на редовния бюджетъ. Още отъ сега, обаче, трѣбва да ви кажа, че за задоволяването на тия нужди ще бждатъ необходими срѣдства не по-малки отъ тройния размѣръ на този кредитъ, който сега се иска вие да разрешите.

Но трѣбва да ви кажа още, че задоволяването на цѣлокупнитѣ нужди на желѣзниците може да стане на етапи, съ цель да се улеснятъ както желѣзниците, така сжщо и държавното съкровище, ако ще се наложи и то да помага въ случая.

Кои сж конкретнитѣ нужди, г. г. народни представители, които ще се задоволятъ отъ този кредитъ, който ви се иска, и въ какви размѣри ще бжде задоволена всѣка нужда? Ние мислимъ да набавимъ около 48 моториси съ ремаркета, отъ които 3—4 тѣснолинейни, на стойностъ около 80 милиона лева; пѣтнически вагони около 137, отъ които 47 фургона, на стойностъ около 200 милиона лева; пѣтнически вагони за тѣснолинейни линии 12, отъ които 4 фургона, на стойностъ 18 милиона лева; товарни нормални вагони около 1.030, отъ които 900 разни серии, 50 за обемни стоки и по 40 вагони-резервоари и вагони-хладилни, на стойностъ 222 милиона лева; товарни тѣснолинейни вагони 120, на стойностъ 22 милиона лева; автоматически спирачки, на стойностъ около 100 милиона лева; локомотиви 14, отъ които 6 маневрени и 5 тѣснолинейни, на стойностъ 38 милиона лева; материали, резервни части и сѣчивни машини, на обща стойностъ около 318 милиона лева, разпределени така: материали разни, на стойностъ 60 милиона лева; сѣчивни машини, на стойностъ 44 милиона лева; стрелки, релси и др. материали, на стойностъ 165 милиона лева; телефонни материали, на стойностъ 25 милиона лева; локомотивни инсталации, електрически инсталации и импрегнационни материали, на стойностъ 24 милиона лева.

Както се вижда, г. г. народни представители, ние сме дали предпочитание, преди всичко, на материалитѣ, резервнитѣ части и машинитѣ, за които сме опредѣлили около 318 милиона лева, за да можемъ да стегнемъ сега съществуващия инвентаръ — вагони и локомотиви, да подобримъ и да разширимъ сега съществуващата желѣзнопѣтна мрежа, и особено гаритѣ, които ние ще се потрудимъ да развиемъ, да снабдимъ и да ги направимъ едно действително мѣсто за бързо, сигурно и удобно разминаване на повече влакове, въ по-кратко време, и най-после да укрепимъ желѣзния пѣтъ, за да го направимъ способенъ да понесе онака скоростъ, къмъ която ние се стремимъ и къмъ увеличението на която сме прибѣгнали по съображения, които вече изтъкнахъ.

На второ мѣсто сме поставили товарнитѣ и пѣтническитѣ вагони, за които съответно сж опредѣлени по 240 и 220 милиона лева, защото, както ви е известно, тази нужда е крепяща и тя трѣбва да се задоволи. Тази нужда, между прочемъ, се задоволява още и отъ тѣзи материали, за които говорихъ преди малко, защото чрезъ тѣхъ по-лесно, по-бързо и по-сигурно ще ремонтираме развалилитѣ се вагони и локомотиви.

На трето мѣсто сме поставили моториситѣ, макаръ че тѣ сж твърде нужди, твърде необходими и много приложими при днешната обстановка. Но ние сме отдѣлили за тѣхъ тази скромна сума поради това, че нѣмаме по-голѣми кредити.

Най-после отдѣлили сме една значителна сума отъ около 100 милиона лева за автоматични спирачки, които, както се изтъкна вчера отъ нашия уважаемъ другаръ г. Петъръ Стояновъ, сж едно неизбежно срѣдство за сигурностъ и скоростъ въ движението. Безъ тѣзи спирачки ние ще се поставимъ, навѣрно, въ много тежко положение, изпрацайки нашитѣ вагони по чуждитѣ линии, по които такива спирачки сж задължителни споредъ желѣзнопѣтнитѣ конвенции.

Ето по този начинъ, г. г. народни представители, ние сиѣгаме да задоволимъ посоченитѣ нужди отъ кредита, който ви се иска съ предлагания законопроектъ.

Азъ нѣма да се спирамъ върху финансовата страна на този кредитъ, защото въпроситѣ, свързани съ тая страна, се доста добре разясниха вчера отъ моя уважаванъ колега, г. министра на финанситѣ, и азъ напълно сподѣлямъ неговитѣ схващания.

По въпроса за условията на доставкитѣ, който сжщо се повдигна. Този въпросъ, г-да, е сжщо така решенъ благоприятно за насъ. Ние ще купимъ отъ тамъ, кждето намѣримъ най-износни условия; ние ще купимъ отъ тамъ, отъ кждето се обадятъ. Вие вчера чухте, че ние сме взели всички мѣрки, за да дадемъ възможностъ на най-широка конкуренция.

Чл. 120а, както чухъ, създавалъ подозрения. Нѣма нужда, г-да, да се създаватъ тия подозрения, защото чл. 120а именно тукъ е приложимъ, защото той, като не ограничава конкуренцията, освобождава доставкитѣ отъ данѣци, които данѣци, ако се плащатъ, ще намалятъ въ значителна степенъ отпустнатия кредитъ.

Все пакъ, г. г. народни представители, българскиятъ държавни желѣзници ще взематъ мѣрки и ще се ръководятъ при изпълнението на доставкитѣ отъ следното: да използватъ напълно, достойно, както каза г. проф. Стояновъ, и разумно кредита, който имъ се открива отъ чуждитѣ банки, които въ последно време разкриха така щедро своитѣ каси на обновена и заздравена България. Тѣ ще запазятъ интереситѣ на българското съкровище, като купуватъ най-евтиното и най-хубавото и нѣма да пражосатъ нито една стотинка за нужди, които не произхождатъ отъ поставената цель. Защото тѣ, българскиятъ желѣзничари, които сж въ контактъ съ българския народъ, знаятъ какъ този народъ печели тѣзи стотинки и какъ той ги отдѣля отъ сухия си залькъ, за да ги дава за подкрепа на своята страна, на своята държава. (Ръкоплѣскания)

Съ тази декларация, г. г. народни представители, азъ ви моля още веднажъ да разрешите искания отъ васъ кредитъ съ пълната увѣреностъ, че вие го давате на едно срѣдство, което косвено твори народното благоденствие и народното щастие. Азъ не вървамъ, че ще има нѣкой, който не иска да види това срѣдство модерно, здраво и могъщо въ служба на страна и на държава. (Продължителни ръкоплѣскания)

Председателствуващъ Д. Пешевъ: Пристъпваме къмъ гласуване.

Който отъ г. г. народнитѣ представители приема по принципъ, на първо четене, законопроекта за разрешаване на министра на желѣзницитѣ и пристанищата да поеме задължение за нуждитѣ на българскиятъ държавни желѣзници и пристанища въ размѣръ на 1.000.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за разрешаване на министра на войната да поеме задължение за нуждитѣ на народната отбрана, въ размѣръ на 4.250.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ С. Колчевъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за разрешаване на министра на войната да поеме задължение за нуждитѣ на народната отбрана, въ размѣръ на 4.250.000.000 лева, платими за повече отъ три бюджетни години.

Чл. 1. Разрешава се на министра на войната да поеме задължение въ размѣръ на 4.250.000.000 л. за доставки и поправки на разни оружия и бойни припаси, машини, уреди, материали и др. предмети и работи по въоръжението, облѣклото и снаряжението, съ необходимитѣ постройки, съоръжения и уреди. Въ горната сума не се включватъ припадащитѣ се лихви, за които министърътъ на войната може да поеме сжщо задължение.

Задълженията да засегнатъ последователно до 12 бюджетни години, начинающа отъ бюджета за 1942 година, за изплащане погашението и лихвитѣ, като лихвитѣ по до 6% годишно да се изплащатъ на половингодишни вноски презъ годинитѣ 1939—1941 година включително.

Безъ измѣнение.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Най-напредъ трѣбва да се гласува заглавието.

Председателстващъ Д. Пешевъ: Правилникът не предвижда да се гласува отдѣлно заглавието.

Има думата народниятъ представителъ г. Дойко Петковъ.

Дойко Петковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Може би единъ отъ най-интереснитъ въпроси, които ни сѫ поставени да разрешимъ въ тази втора извънредна сесия, е тъкмо този, който се заключава въ току-що прочетенния текстъ. Азъ ще си позволя, г. г. народни представители, да изкажа свободно моята мисль. Азъ нѣмамъ задължение къмъ никого друго, освенъ къмъ моята съвѣсть. И това е естествено качество на народния представителъ, че той не може да има за ръководство никакъвъ другъ стимулъ, освенъ този на искрено и дълбоко убеждение.

Сумата се иска и се гласува — да ми бѣде позволено да кажа, че не гласувахъ, защото не бѣхъ тукъ, ако бѣхъ тукъ, щѣхъ да гласувамъ — при опредѣлена международна политическа конюнктура, следователно, опредѣленъ смисълъ трѣбва да добие и нашиятъ вотъ. Азъ вземамъ думата за това, което въ френския парламентъ се казва *explication de vote* — нѣщо, което го нѣма въ нашия Парламентъ. Нашиятъ правилникъ, при многото си несвършенства, има и това несвършенство, че често пѣти депутатитъ гласуватъ поединично или групово, следъ като сѫ се развили дебати, които неточно изразяватъ тѣхното становище. Тѣ нѣматъ възможностъ да го формулиратъ въ това, което се казва *explication de vote*. Азъ точно това ще направя, уважаеми г. г. народни представители.

Не считамъ, първо, че сѫ гласуването сѫмъ далъ кредитъ на днешното правителство. Трѣбва да кажа, обаче, че изключвамъ г. военния министъръ, тъй като той у насъ е билъ и е по-скоро техническо, отколкото политическо лице. Неговата работа е била повече техническа, отколкото политическа.

Г. г. народни представители! Не усѣщате ли, че всички единодушно трѣбва да направимъ следната констатация — че малкитъ и бедни народи сѫ поставени вече въ почти пълна невъзможностъ да се въоръжатъ? Ние всички знаемъ числото на милиардитъ, съ които трѣбва да разполагаме, за да имаме това въоръжение, къмъ което се стремятъ голѣмитъ европейски държави. Отъ това, което чета съ внимание, азъ считамъ, че на насъ, може би, ще ни трѣбватъ надъ 50 милиарда — една цифра тъй баснословна, че ние се отказваме да си я представимъ конкретно, а нашиятъ народъ азъ не зная за какви би ни вземалъ, ако ние сериозно я разискваме. Тѣй че, г. г. народни представители, трѣбва да се приеме за установена тезата, че не се касае за пълно въоръжение, а се касае за минимално такова. Все пакъ и това минимално въоръжение не може въ никой случай да бѣде третирано откъснато отъ податнитъ, отъ икономическитъ сили на нашия народъ. Азъ бихъ се стѣснилъ извънредно много, ако направихъ една декларация: колкото се поискатъ, готови сме да ги дадемъ; колкото сѫ необходими, по една субективна преценка, готови сме да ги гласуваме. Но, г. г. народни представители, не можемъ да не изхождаме отъ следния фактъ — че нашитъ стопански слоеве сѫ въ разруха, а нѣкои — въ пълна разруха. Занаятчи, че дори и търговци, дребни и сръдни чиновници, селячество сѫ въ плачевно състояние. Всичко това трѣбва да се има предвидъ, когато цифрата за въоръжение се опредѣля, а още повече, когато тя ще бѣде гласувана. Азъ намирамъ, че тази цифра, която ни се иска и която гласувахме е едва по силитъ на нашия народъ, защото, уважаеми г. г. народни представители, не може да имаме друга преценка, като се има предвидъ това, което представлява нашиятъ народъ като стопанска единица.

Друга констатация, г. г. народни представители. Тя е, че колкото и да сме въоръжени, съ каквито свършени оръжия да разполагаме и въ каквото и да било желано количество, ако въ Европа се затвърди господството на четиритъ държави, които въ Мюнхенъ сѫ компромисъ излѣзоха отъ едно страшно трагично положение, ако се затвърди тази креация, малкитъ държави изгубватъ всичката възможностъ да чертаятъ и да реализиратъ своята външна политика. Азъ имамъ предвидъ това, което стана съ Чехословакия. Смѣтамъ, че мнозина отъ васъ, може би, сѫ чели, че отъ Германия отиде една комисия въ Чехословакия да обиколи всичкитъ оръжейни заводи, да изкупи всичко, което е налице. И тази комисия казва — чета го въ английски вестници — че не било възможно да се сравнява по качество това, което тѣ намѣрили като материалъ въ чешкитъ фабрики, съ това, което е въ Германия. И все пакъ, уважаемо Събрание, тази страна се сдаде, безъ да пукне пушка, затова защото за нея нѣмаше абсолютно никакъвъ другъ изходъ. Азъ смѣтамъ, че въ този толкова дълбоко трагиченъ фактъ могатъ да се огледатъ и да видятъ евентуално

— дано да не бѣде и нашата страна — своето бѣдеще много малки държави. И тогава всѣки ще каже: защо, прочее, даваме тѣзи милиарди? Това е възможно, г. г. народни представители, ако се затвърди единъ съюзъ на тия четири държави и ако този съюзъ вземе — а той не може да не вземе — въ ржцетъ си сѣдинитъ, и политически, и стопански, и всѣкакви, на цѣла Европа и преди всичко — на малкитъ народи.

Другъ постулатъ, друго основно положение, то е: намъ се заявява — това е основната официална теза — че нашата страна нѣма никакви връзки съ никоя друга държава; съ други думи казано, ние не сме пактували, ние не сме влѣзли въ никакви договорни връзки. Това знае и Богъ, и свѣтътъ, това знаемъ и ние, българитъ — това ни се казва.

Но, почитаемо Събрание, четохъ съ внимание речта на д-ръ Валтеръ Функъ въ Бѣлградъ. Той въ своята речъ каза: „Азъ не съмъ дошелъ да правя политика. Азъ не преследвамъ политически цели“. По-нататкъ, обаче, той каза следното: „Обаче икономическата политика въ никой случай не може да бѣде раздѣлена отъ генералната, отъ общата политика“. Това да го имаме предвидъ. А мѣрдавини европейски вестници писаха за нашата страна следното: „Колкото се отнася, казватъ, за България, нейната сѣдба е като чели предрешена, защото тя има за единственъ пазаръ само Германия“. Тия думи ги казвамъ, уважаеми г. г. народни представители, за да се чуятъ — и ще се чуятъ — и за да получимъ, когато потрѣбва, по-конкретни указания и успокоения за това, че ние, въпрѣки всичко, сме свободни. Ние можемъ да кажемъ: продаваме нашето грозде, продаваме нашитъ сурови, първични материали, продаваме нашето жито и т. н. и т. н., но въ никой случай ние не продаваме нашата независимостъ. (Ржкоплѣскания) Не — въ никой случай! Това е гласътъ на всѣкого; това е и мнението, което лежи дълбоко въ сърдцето на всѣки българинъ, който има предвидъ опита отъ последното четвъртъ столѣтие.

Ясна е моята мисль. Ще мина по-нататкъ.

Друго основно положение, отъ което трѣбва да се изхожда, то е, че, въ исторически моменти като днешния, държавитъ трѣбва да иматъ силни правителства. Азъ не казвамъ този баналенъ изразъ „силна ржка“ да имали властницитъ или ръководителитъ на властта, а казвамъ „силно правителство“. Какво значи силно правителство? Ако ние сме демокрация, или ако ние сме половинъ демокрация, както и въ действителностъ сме, това значи правителството да има задъ себе си безусловното, пълното довъріе на народа. Безъ това довъріе, декларирано по единъ най-недвусмисленъ начинъ, при условие на пълна проява на свободата на политическата съвѣсть, силно правителство нѣмаме. Ако такова правителство въ днешнитъ бурни времена нѣмаме, ние, почитаемо Събрание, не можемъ да считаме, че можемъ да се радваме на плодотворна външна политика, колкото и да имаме войска, за въоръжението на която бихме дали не 4.250.000.000 л., но 8 и 10 милиарда лева. При пълната почти невъзможностъ за малкитъ държави, както казахъ, да чертаятъ и да изпълняватъ външна политика съ оръжие, днесъ за днесъ на тѣхъ имъ остава относително свободенъ теренъ, преди всичко съ искрено следваната политическа линия да издействуватъ, да иматъ на разположение относително по-голѣми възможности.

Председателстващъ Д. Пешевъ: Г-нъ Петковъ! Имате още две минути.

Дойко Петковъ: Почитаемо Събрание! Даладие разполага съ едно голѣмо болшинство, което му се дава на два и на три пѣти, и все пакъ той търси една власт, единъ новъ кабинетъ, който да има една по-широка база. „Времената сѫ такива — както казваше Блумъ — че азъ искамъ едно правителство отъ Полъ Рейно до Торесъ. Иначе не може. Никой не би смѣлъ да води политика, ако той е изолиранъ, ако той е ограниченъ и е съмнително ползуващъ се съ довъріе“. Не поставя ли се за моментъ този въпросъ у насъ? Не мисли ли се, че това, което ние имаме като резултатъ на външната политика, може да се дължи и на обстоятелството, че ние имаме едно правителство, което не може да каже, както другитъ правителства, че се радва на пълно довъріе, че то има задъ себе си една реална обществена сила и че народътъ е готовъ да го следва? Не, почитаемо Събрание!

Председателстващъ Д. Пешевъ: Г-нъ Петковъ! Приключете речта си.

Дойко Петковъ: Г-нъ председателю! Благодарете да ми дадете още една-две минути, за да свърша.

И. Петровъ: Това не е по законопроекта, г. Петковъ. Азъ разбирамъ да има общи дебати и да говоримъ на тая тема, но сега имаме законопроектъ на второ четене и Вие такива работи говорите!

И. Разсукановъ: Това, което говорите, г. Петковъ, нѣма нищо общо съ законопроекта.

Дойко Петковъ: Уважаеми г. г. народни представители! Азъ имамъ предвидъ късото време и свършвамъ. Може би ви е неприятно да се приказва, но често пъти неприятното е по-полезно отъ това, което ви разполага. Свършвамъ съ една последна констатация.

Г. г. народни представители! Въ днешно време, каквато и да било всенародна акция може да разчита на успѣхъ, само когато тя е въ действителностъ такава. Азъ имамъ предвидъ, че могатъ да дойдатъ моменти да се пазятъ нашитѣ граници, имамъ предвидъ всичко, каквото историята може да поднесе като сюрпризъ на когото и да било. Азъ бихъ казалъ, че преди всичко тогава, въ такъвъ случай, ние трѣбва да имаме не това, което ни готви г. министрътъ на войната по дългъ, съ всичката дълбока загриженостъ, която е присъща нему лично и на неговия постъ, но ние, почитаемо Събрание, трѣбва да имаме и това, което се нарича морално единство. Четохте, вѣроятно, всички едно писмо, което 33 депутати отъ всички партии на английския парламентъ изпратиха и напечатаха въ в. „Таймсъ“ и което доби всеевропейска известностъ. Въ това писмо се казва: „Външната и вътрешна политика на една страна трѣбва да бждатъ обусловени отъ едно доверие, което трѣбва да бжде внедрено дълбоко въ съзнанието на всѣки гражданинъ, който трѣбва да го изповѣдва свободно по разумъ и по съвестъ“. Почитаемо Събрание! Безъ това е невъзможна и военна акция, безъ това, позволявамъ си да кажа, че и въоръженията много малко могатъ да донесатъ.

Председателствуващъ Д. Пешевъ: (Звъни) Свършете!

Дойко Петковъ: Азъ свършвамъ съ това, което нѣкога Уйлсонъ каза на американския народъ,

И. Разсукановъ: Оставете Уйлсонъ! Това нѣма нищо общо съ законопроекта.

Дойко Петковъ: Много общо има. —... а то е, че една военна акция може да свърши съ успѣхъ само тогава, когато се води въ името на една голѣма, на една велика народна идея, а тази идея е еднакво важна за Америка, за Европа, за България, за Авганистанъ и за всѣка страна. Коя може да бжде тая идея?

Председателствуващъ Д. Пешевъ: Времето Ви изтече вече. Нѣмате думата.

Дойко Петковъ: Тази идея е идеята за свободна страна (Тропане по банкитѣ отъ дѣсно и центъра), за свободенъ народъ, идеята за независимостта на единъ народъ. („Браво“ и продължителни ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Д. Пешевъ: Г. г. народни представители! Полагамъ на гласуване чл. I.

Които отъ васъ приематъ чл. I тъй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

И. Робевъ: Единодушно.

Председателствуващъ Д. Пешевъ: Да, единодушно.

Докладчикъ С. Колчевъ: (Чете)

„Чл. 2. Всички доставки по чл. I се извършватъ по реда на чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Комисията по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията определя кои доставки могатъ да се извършватъ и по нѣкои отъ обикновенитѣ начини отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията и чрезъ комисии, предвидени въ същия законъ“.

Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Д. Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Екимъ Топузановъ.

Е. Топузановъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че възторженото единодушие, съ което Парламентътъ гласува искания кредитъ за народната отбрана, нѣма да бжде правилно оцененъ вънъ отъ Парламента, ако не се дадатъ нѣкои пояснения и не се

направятъ нѣкои декларации по чл. 2 отъ този законопроектъ, който, нека признаемъ, всѣва известно смущение въ нашитѣ стопански и производствени сръжди. Тия декларации и пояснения за насъ сж дадени отъ съответнитѣ г. г. министри въ комисията. Азъ смѣтамъ, обаче, че трѣбва и тукъ да бждатъ дадени.

Споредъ мене, нѣма да бжде завършена нашата народна отбрана въ възможнитѣ за насъ етапи, ако въоръжаването на нашата армия не бжде съпроводено съ една стопанска мобилизация, съ едно въоръжаване и на нашето стопанство, съ неговото пригаждане къмъ народната отбрана. Известно е на г. г. народнитѣ представители, че въ чужбина отъ сега се взематъ мѣрки, за да може народното стопанство да бжде поставено на кракъ и набързо мобилизирано, за да служи на народната отбрана, когато отъ това се яви нужда. Затова още отъ сега, още отъ мирно време и ние ще трѣбва да нагодимъ нашето народно стопанство, нашето производство да служи на нашата отбрана. А то ще каже, че колчемъ нашата отбрана може въ мирно време да използва за своята подготовка нашето народно производство, тя трѣбва да го предпочете предъ всѣко друго производство. Обаче, отъ статистикитѣ ние виждаме, че напоследѣтъ при много държавни доставки мѣстното производство бѣше пренебрегнато. Причинитѣ за това ще трѣбва да видимъ кои сж и по тѣхъ да се дадатъ пояснения. Да вземемъ за примѣръ вноса на памучни тъкани. Докато въ 1933 г. ние имаме вносъ на памучни тъкани 166.000 кг., въ 1937 г. този вносъ стана 1.018.000 кг. Това се дължи главно на държавнитѣ доставки. Казва се: не можемъ да предпочитаме нашето производство, защото то е по-скѣпо, а разполагаме съ ограничени сръдства. Защо е по-скѣпо нашето производство, г. г. народни представители? Защото върху негъ лежатъ тежести, каквито върху чуждото производство нѣма. Нашето производство е обременено съ много повече данѣци, акцизи, бери и патенти отъ чуждото производство. Освенъ това чуждото производство, когато идеа у насъ, се получава съ експортни премии. Вънъ отъ това, у насъ се подпомага чрезъ индустриалното производство земеделското производство. У насъ има монополни цени за нѣкои земеделски произведения, които се преработватъ въ индустриали. Известно е, че докато памукътъ има борсова цена 22 л., у насъ той има монополна цена 35 и 37 л. Когато нашиятъ индустриалецъ, за да подпомогне насърчаването на тази култура — памука — купува по 37 или 35 л. килограмъ памукъ, не може да конкурира европейското производство, което има памука по 22 л. килограмъ. Същото е, г-да, и по отношение на вълната, и по отношение на лена, и по отношение на конопа. Ние трѣбва да насърчаваме известни култури, и затуй нашиятъ консуматоръ е натоваренъ съ тежести въ полза на мѣстното производство. Но когато консуматорътъ е натоваренъ съ тежести, азъ смѣтамъ, че неморално е държавата да се освобождава отъ тѣхъ. Държавата не може да каже: българскиятъ консуматоръ ще купува памука по 35 л. килограмъ, вмѣсто по 22 л., а азъ ще го купувамъ по 22 л. килограмъ. Трѣбва съжитѣ тежести, които сж прехвърлени върху българския консуматоръ, да ги поеме и българската държава. Само така ние ще можемъ да насърчимъ нашето земеделско производство и нашето индустриално производство и да оставимъ частъ отъ милионитѣ, да не кажа отъ милиардитѣ, които ще дадемъ за въоръжение, на българскитѣ работници и на българскитѣ земеделци.

Г-да! Когато купуваме по-скѣпо наши индустриални произведения, ние трѣбва да знаемъ, че обикновено 50%, а често пъти 60% отъ цената на тѣзи произведения сж производствени разноси, отъ които пѣкъ около 20% всѣкога сж работническитѣ заплати. И ако ние, примѣрно, оставимъ 100 милиона лева, отъ които и да било доставка, въ България, вие ще знаете, че въ тѣзи 100 милиона лева има най-напредъ 20 милиона лева за българскитѣ работници, а останалото ще отиде у земеделскитѣ стопани, за насърчение на известни земеделски култури. Ако ние продължаваме да вземаме отъ тамъ, кждето е по-евтино, ние много скоро ще видимъ разнебитени и производството на новитѣ земеделски култури, и нашитѣ нови индустриални производства. Не може по такъвъ начинъ и така ограничено да се разсѣждава, защото, когато дойде най-много да ни потрѣбва нашето производство, тогава ние нѣма да го имаме, или ще го имаме въ едно разнебитено състояние. Не току-така е този стремежъ на всички държави къмъ самозадоволяване, къмъ тъй наречената автархия. Всички искатъ отъ мирно време да постигнатъ колкото е възможно повече това самозадоволяване, за да могатъ въ единъ решителенъ моментъ, когато не ще могатъ да удовлетворяватъ своитѣ нужди отъ външнитѣ

пазари, да бъдат гарантирани, че ще могат да издържат съ това, което въ самитъ тѣхъ се произвежда.

Но, г. г. народни представители, ние трѣбва да обърнемъ и друга страница на листа. Когато оставимъ 100 милиона лева — примѣрно пакъ вземамъ — въ страната, за доставки отъ мѣстното производство, ние трѣбва да имаме предвидъ, че освенъ дѣто тѣзи пари ще се върнатъ у земеделеца-производителъ и у българския работникъ, но една значителна частъ, единъ доста чувствителенъ процентъ отъ тѣхъ ще се върне отново въ държавната каса, за да може да направи възможна друга нова доставка. Вие знаете, че нашето производство е обложено съ маса общински и държавни данъци и съ маса вноски за фондове, чрезъ които държавата прокара своята социална политика. 31 различни данъци, налози, берии и патенти тежатъ върху нашето производство. Повече отъ 3 милиарда лева дава само нашата индустрия въ формата на разни патенти, данъци и вноски въ фондовете, чрезъ които държавата прокара своята социална политика. И много естествено е, че когато ние оставимъ въ страната една частъ отъ тѣзи милиони, които ще дадемъ за въоръжение, единъ процентъ отъ тѣхъ ще се върне въ държавната каса и по такъвъ начинъ ще направимъ тази каса способна, както казахъ, утре да направи нова доставка. Ето защо по-скѣпото наше производство ще бѣде въ състояние по-евтино, защото ще поддържа нашето стопанство, ще го направи жизнеспособно и годно да понесе утре нови тежесты.

Съ тѣзи пояснения и съ това разбиране, г-да, азъ смѣтамъ, че трѣбва да гласуваме чл. 2 отъ разглеждания законопроектъ. Това разбиране иматъ и уважаемитъ г. г. министри. Азъ, както казахъ, обаче, смѣтамъ за целесъобразно да се дадатъ и тукъ тѣзи пояснения, които се дадоха въ комисията. Ако можемъ да имаме подобни пояснения отъ г. г. министрите и тукъ, въ пленума, това ще бѣде само отъ полза и за успокоение на тѣзи производителни срѣди, въ които царува смущение. Ако ние съ това разбиране използваме всичкитъ онѣзи кредити, които гласуваме, ако ние дадемъ едно по-широко тълкуване на наредбата-законъ за индустрията и особено ако прилагаме чл. 54 отъ тази наредба-законъ, който членъ задължава тѣзи комисии да нагаждатъ поемнитъ условия така, че да могатъ въ търговетъ да участвуватъ и наши производители, азъ съмъ увѣренъ, че това ще бѣде само отъ полза и че само така ние ще можемъ да развиемъ и нагодимъ нашето производство и нашето стопанство къмъ нашата отбрана. Ето защо азъ пожелавамъ, съ същото възторжено единодушие, съ което гласувахме този законопроектъ на първо четене, да пристѣпимъ къмъ мѣрките за заздравяване, укрепване и пристѣпване нашето стопанство да служи на народната отбрана. Само тогава ние ще имаме действительно завършена и цѣлостна отбрана при възможнитъ, както казахъ, за насъ етапи. (Ржкоплѣскания)

Председателстващъ Д. Пешевъ: Ще пристѣпимъ къмъ гласуване. Онѣзи отъ г. г. народнитъ представители, които приематъ чл. 2 така, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ С. Колчевъ: (Чете)

„Чл. 3. За изплащане на уговоренитъ доставки се издаватъ съкровищни бонове съ лихва до 6% годишно, които бонове могатъ да бѣдатъ авансови и такива за ратитъ на плащането.

Съкровищни бонове за изплащане могатъ да се издаватъ и при всички доставки по тоя законъ, които ще се извършватъ по обикновенитъ начини отъ закона за бюджета, отчетността и предприятия, ако тоя начинъ на плащане е предвиденъ въ поемнитъ условия.

При доставки по настоящия законъ може да се уговорятъ и да се отпускатъ, по преценка на комисията по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, авансови бонове срещу тѣзи доставки, въ размѣри до 40% отъ стойността, и то по реда на забележката къмъ чл. 66 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията“.

Комисията заличи въ третата алинея думитъ „и то“ и въ края прибави думитъ „и въ кръга на разрешенитъ по бюджета кредити“.

Председателстващъ Д. Пешевъ: Г. г. народни представители! Ще пристѣпимъ къмъ гласуване. Тѣзи отъ г. г. народнитъ представители, които приематъ чл. 3 така, както се докладва, съ допълнението, направено отъ комисията, моля, да вдигнатъ рѣка. Събранието приема единодушно.

Докладчикъ С. Колчевъ: (Чете)

„Чл. 4. Необходимитъ кредити за изплащане на поетитъ задължения по тоя законъ — погашения и лихви — се предвиждатъ ежегодно въ бюджета на Министерството на войната, начина на 1939 бюджетна година“.

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Д. Пешевъ: Ще пристѣпимъ къмъ гласуване. Тѣзи отъ г. г. народнитъ представители, които приематъ чл. 4 така, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Събранието приема единодушно.

Има думата г. министрътъ на войната.

Министръ генералъ-майоръ Т. Даскаловъ: Г. г. народни представители! Считаю се задълженъ да ви благодаря отъ името на родната войска за ентузиазма и пълното единодушие, съ които вие гласувахте военния кредитъ. (Бурни ржкоплѣскания отъ всички страни)

К. Аневъ: Да живѣе армията!

Министръ генералъ-майоръ Т. Даскаловъ: Това ваше единодушие, тази ваша сплотеностъ, които не сж освенъ изразъ на народното единодушие и сплотеностъ, сж най-добрата гаранция за независимостта и благополучието на нашата страна (Бурни ржкоплѣскания), защото всъщностъ нашата казарма е само училище, а главната сила, главната опора, на която разчита държавата ни, това е обединениятъ около Върховния вождъ български народъ. (Гласове „Браво!“ и бурни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Г. г. народни представители! Ние знаемъ, че сумитъ, които ни се отпускатъ, не сж отъ излишечитъ на народното ни стопанство. И затова и азъ, и моитъ помощници ще употребимъ всичкото умение и всичкото старание, за да може разходитъ, които ще се направятъ, да бѣдатъ най-икономични, най-правилни и най-полезни. (Бурни ржкоплѣскания отъ всички страни) Българското войнство цени извънредно много голѣмата жертва, която нашиятъ народъ чрезъ васъ прави за войската. И то е решено да отговори на тази голѣма жертва на народа съ денонощна работа въ казармата и съ саможертва предъ олтара на отечеството и предъ трона на българскитъ царе, за да осигури независимостъ на страната ни и благополучието на нашия добъръ и храбъръ народъ. (Бурни ржкоплѣскания и викове „Браво!“, „Да живѣе армията!“)

Азъ бихъ желалъ, щото днешното единодушие и днешната сплотеностъ да пребѣдатъ винаги и при всички наши народностни предначинания (Гласове „Браво!“ и общи бурни ржкоплѣскания), за да можемъ всрѣдъ бушуващата буря въ свѣта да бѣдемъ скала гранитна, силна и непоклатама. (Викове „Браво!“ и бурни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Председателстващъ Д. Пешевъ: Ще пристѣпимъ къмъ точка трета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за разрешаване на министра на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството да поеме задължение за нуждитъ на Главната дирекция на строежитъ, въ размѣри на 550 милиона лева, платими за повече отъ три бюджетни години.

Г. г. народни представители! Предвидъ на това, че законопроектътъ е доста дълъгъ, моля да се съгласите, да бѣдатъ прочетени само мотивитъ къмъ него.

Моля г. секретаря да прочете само мотивитъ къмъ законопроекта.

Секретаръ С. Стателовъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за разрешаване на министра на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството да поеме задължение за нуждитъ на Главната дирекция на строежитъ въ размѣри на 550.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години

Г. г. народни представители!

Пѣтната и желѣзнопѣтна мрежи далечъ не сж по размѣръ да задоволятъ нуждитъ на страната. Независимо отъ това налага се подобрене състоянието на съществуващитъ пѣтища да продължи, за да може пѣтищата действително да обслужватъ стопанството.

Наистина, строежитъ на пѣтища и желѣзнопѣтни линии въ последнитъ нѣколко години е засиленъ, но все още не може да бѣде поставенъ въ она темпъ, който се налага отъ нарастващитъ нужди на страната. Една отъ причинитъ за това е, че инвентарътъ отъ валяци, машини, желѣзни

конструкции за мостове и пр., необходими за пътищата, е недостатъчен за бързото извършване на строежите. От друга страна за новите строежи на железнопътни линии са нужни релси, стрелки, железва и пр.

За да се задоволят тези нужди на строежа на пътища и железнопътни линии, необходимо е да бъдат разрешени кредитите, искани по настоящия законопроект, поради което моля ви, г. г. народни представители, да го разгледате и приемете.

Гр. София, октомври 1938 г.

Министър на финансите: К. Гуневъ.

(Ето и законопроекта:

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за разрешаване на министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството да поеме задължение за нуждите на Главната дирекция на строежите, въ размер на 550.000.000 л., платими за повече от три бюджетни години.

Чл. 1. Разрешава се на министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството, да поеме задължение въ размер на 550.000.000 л., за Главната дирекция на строежите, както следва:

а) 150.000.000 л. за пътищата, за доставки на инвентарни предмети: машини, валяци, вагонетки, железва за конструкции, бетонно железва, товарни и превозни средства и др. подобни и

б) 400.000.000 л. за нови ж. п. линии, за доставки на ж. п. материали, машини, вагонетки, железва за конструкции, бетонно железва, товарни и превозни средства и др. подобни.

Задълженията да засегнат последователно до 12 бюджетни години, начина от бюджета за 1942 г., за изплащане погашението и лихвите, като лихвите до 6% годишно да се изплащат на половингодишни вноски през годините 1939—1941 г. включително.

Чл. 2. Всички доставки по чл. 1 се извършват по реда на чл. 120а от закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Комисията по чл. 120а от закона за бюджета, отчетността и предприятията определя кои доставки могат да се извършват и по които от обикновените начини от закона за бюджета, отчетността и предприятията и чрез комисията, предвидени в същия закон.

Чл. 3. За изплащане на уговорените доставки се издават съкровищни бонове с лихва до 6% годишно, които бонове могат да бъдат авансови и такива за ратити на плащането.

Съкровищните бонове за изплащане се издават и при всички доставки по този закон, които ще се извършват по обикновените начини от закона за бюджета, отчетността и предприятията.

При доставки по настоящия закон може да се уговарят и да се отпускат по преценка на комисията по чл. 120а от закона за бюджета, отчетността и предприятията авансови бонове срещу тези доставки въ размер до 30% от стойността и то по реда на забележката към чл. 66 от закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Чл. 4. Необходимите кредити за изплащане на поетите задължения по този закон — погашения и лихви — се предвиждат ежегодно, начина от 1939 бюджетна година, както следва:

а) тия по задълженията за пътищата — въ бюджета на Главната дирекция на строежите, по част I, пътища — ще се покриват от приходите по фондъ „Пътища“ и

б) тия по задълженията за нови ж. п. линии — по бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата — ще се покриват от приходите по бюджета на железниците и пристанищата, извън приходите по чл. 10, буква „в“ от наредбата-закон за Главната дирекция на строежите.)

Председателстващ Д. Пешевъ: Има думата народният представител г. д-ръ Никола Сакаровъ.

Д-ръ Н. Сакаровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Това е третият законопроект от законопроектите за извънредни кредити, за задоволяване на извънредни нужди. Значителна част от това, което бих могъл да кажа при принципното разглеждане на този законопроект, го казах снощи. Поради липса на време, снощи можах да развия една малка част от онова, което исках да кажа. И понеже материята е една и съща,

текстовете са едни и същи и въ общи черти целите са едни и същи, ще се възползувам от сегашното си говорене, за да довърша. Освен това, обаче, аз искам да говоря и върху самата Главна дирекция за строежите въ връзка с кредита за пътищата, както и около нейното бюджетиране по пътя, по който е извършено от Министерския съвет досега, без да бъде сезирано Народното събрание.

Декларацията, която направи днес г. военният министър, ми служи за изходна точка. Тя е даже с по-голямо значение от казаното вчера от г. финансовия министър. Аз снощи прецених това, което той каза, и сътох за необходимо да подчертая правотата на ония негови мисли, които споделям. Днес от декларацията на г. военния министър, посрещната от всички с еднодушно одобрение, вади заключение, че дебатите, както по кредита за военни нужди, така и по кредита за железниците, са оказали едно добро влияние за изяснение на въпросите. Г-нъ военният министър, по един много щастлив начин, се възползува да ни даде една кратка декларация, а именно, че българската държава, че българското стопанство, че българският бюджет не отбля излишеци, за да удовлетвори нуждите, за които гласуваме кредити тук, а напротив, отбля кредити при едни тежки за бъдещето условия. Освен това той съчетава да изкаже благодарността на войската на Народното събрание, и чрез него на българския народ, за гласуването на кредитите и заяви тържествено, че кредитите ще се използват най-икономически. Аз съм крайно много доволен от тая декларация, защото действително положението — както и аз снощи го очертах, както и други го изясниха, както и самъ министърът на финансите вчера, пък и въ своето последно експозе от 13 юлий, го изясни, както и всеки би трябвало да го схваща — е наистина такава, че се касае за много големи жертви, на които поносимостта от нашето стопанство въ бъдеще може би ще ни изненада. Но нека считаме, че ще се намери кола за едно правилно облагане на различните стопански слоеве на нашия народ и при спазване една градация на податните сили на различните съсловия ще стане съответното облагане с тежести. Необходимо е справедливо използване на средствата от националния доход, които са различно разпределяни между различните народни слоеве. Тогава вероятно ще бъдем въ положение да изясним и да демонстрираме съ цифри, при наличността на едно експозе на финансовия министър върху бюджета за 1939 г., който той ще представи на Народното събрание, въ който той ще бъде принуден да предвиди, ако не всички лихви за тия кредити, поне малка част от тях. Това ще зависи от ангажментите, които ще са поети за доставки още през 1938 и 1939 г. За изплащането на лихвите по поети ангажменти за доставки от тия кредити, сумите ще се увеличат до 1942 г. Но до тогава има време, и затова аз, за целесъобразност, ще отложам разглеждането на съображенията за оня момент, когато това трябва да стане, по съответните бюджети.

Сега, обаче, искам да подчертая малко по-надебело една друга мъчнотия — мъчнотията, с която министърът на финансите се среща дори и когато прави малки вътрешни заеми, за да покрива дефицита на миналото преди и след 19 май 1934 г. Има заеми, които още не са изплатени, защото техните падежи не са настъпили. Трябва да констатирам, че нямаше частни подписки на заеми, каквито по първия заем след 19 май 1934 г. от 230 милиона лева, който не беше сключен от министъра на финансите г. Гуневъ, а от г. Петър Тодоровъ. Нямаше частна подписка и по заема от 200 милиона лева — 5% от 1936 г., срок 6 години, сключен от г. Гуневъ, и по заема от 100 милиона лева пак от 1936 г., който намирам, има по-особен характер. По тия последни заеми нямаше друга подписка освен от банката, от която е сключен заемът и по който заем лихвата е най-низката от лихвата на всички други заеми досега — 3%. От това условие аз приемам, че се ползува държавата. Но ще кажа въ скобки това, което знае и министърът на финансите — че това е, наистина, една операция, която ползува държавата с по-низката лихва, но която твърде много ползува и банката-заемодавец, а именно Англо-Чехословацка и Пражка банка, София, понеже парите си не може да изнесе въ български левове и за нея беше по-удобно, вместо да получава 1% от Народната банка, защото повече не дава, да получава 3% въ течение на 3 години. Въ всеки случай тая лихва е 3%, а не 5—6%. Това е едно преимущество, и аз съм длъжен да призная по справедливост, че това е така. Нямаше частна подписка, въ смисъл да участват частни лица и по първите два заема. Същото стана и с друг един

заемъ за пжтищата — не тоя, който се визираща сега въ чл. 12 на законопроекта за допълнителния бюджетъ, който е отъ 200 милиона лева и се сключва отъ Българската земеделска и кооперативна банка, а она заемъ, който е по фондъ „Пжтища“, който е пакъ 200 милиона лева, но който е вътрешенъ заемъ, не отъ една банка и който трѣбваше да се направи по сжщия начинъ, чрезъ под-подписка на много банки и учреждения. Нѣмаше, казахъ, частна подписка и по първия заемъ отъ 230 милиона лева, по единъ кредитъ за 260 милиона лева. Разликата отъ 30 милиона е отъ други суми. Този заемъ, на времето, скоро следъ 19 май, бѣше сключенъ, за да се изплати значителна частъ отъ закѣснѣли платежни заповѣди по доставки и отчасти за изплащане заплатитѣ на чиновницитѣ, които бѣха забавени съ 2—3 месеца, и така постепенно се дойде ажуръ съ заплатитѣ. Използувахъ се следъ това доста много други срѣдства — предимно временни заеми отъ Българската народна банка — за да се дойде ажуръ въ плащане заплатитѣ и доставкитѣ. Съ първия заемъ отъ 1934 г. се правѣ много шумъ, като изразъ на народно довѣрие въ режима на 19 май, а всжщностъ той се сключи отъ банки и дружества. Нищожно бѣше участието на частни лица.

Разбира се, изплащане навреме заплати, пенсии и доставки е много благоприятно условие за стопанския обмѣнъ въ страната и въобще за социалното спокойствие на различнитѣ съсловия. Но трѣбва да подчертая, г-да, още веднажъ, че при всички заеми се намираме предъ единъ много важенъ фактъ. Първиятъ заемъ отъ 230 милиона лева е трѣбвало да се покрие не отъ свободни срѣдства на пиящата, не отъ свободни срѣдства на частни лица, а е трѣбвало да се покрие по единъ особенъ редъ на препорѣка за пласиране на срѣдства отъ разни банки, застрахователни дружества и учреждения. Тия банки и дружества, при фактическия застой, не сж намѣрили подобри условия за пласментъ на свободни отъ активностъ суми. При всички заеми сж действовали Българската народна банка, Българската земеделска и кооперативна банка, Българската търговска банка, Кредитната банка и всички почти други български и чужди банки, кооперативни и акционерни застрахователни дружества и други. Тѣ сж подписвали най-значителенъ дѣлъ. Въ заема отъ 200 милиона лева за пжтищата отъ 1937 г. Българската земеделска и кооперативна банка е трѣбвало пакъ да запише $\frac{1}{4}$, значи 50 милиона лева, Пощенската спестовна каса сжщо 50 милиона лева, а частнитѣ лица се явяватъ въ помощъ на тая акция въ незначителенъ размѣръ. Касае се за частни лица, които могатъ да разполагатъ съ срѣдства, за да ги имобилизиратъ въ облигации, които да чакатъ, да живѣятъ отъ тия облигации, които въобще могатъ да пласиратъ паритѣ си въ облигации. Ето цифритѣ за подпискитѣ отъ частни лица. Касае се за много малка сума. Отъ 230 милиона лева, първия заемъ, всичко на всичко частни лица отъ София и провинцията сж записали 4.622.000 л. Това ще рече 2% отъ цѣлия заемъ. Положението не можъ да се подобри при втория заемъ отъ 200 милиона лева, който е отъ 1936 г. съ 5% лихва. Положението е пакъ такова, дори влошено. Частни лица отъ София и провинцията се явили като подписчици само съ 1.150.000 л. — значи $\frac{1}{10}$ %.

Още по-лошо е при заема — 200 милиона за пжтищата отъ 1937 г. Частни лица сж подписали само 740.000 л., значи около $\frac{1}{3}$ %. Защо цитирамъ тия цифри? Цитирамъ ги, за да покажа, че дори въ годинитѣ, за които г. министърътъ на финанситѣ съ основание можъ да се похвали още на 13 юлий, че сж години съ по-добра реколта, съ по-добъръ обмѣнъ въ страната, съ по-голямъ покупко-продажби и плащания, което пжкъ се отразява на постѣпленията отъ данѣци и пр., той не е могълъ да привлѣче частни лица въ единъ голѣмъ размѣръ да записватъ облигации отъ заемитѣ. При ресурситѣ на нашето народно стопанство, както го познавамъ, тѣй, както снощи съ малко черти го описахъ, тѣй, както други господа направили отчасти сжщото; при ресурситѣ на всички слоеве на нашето народно стопанство, като се почне отъ най-низшиятъ и се стигне до най-висшиятъ, като се почне отъ пиедестала на стопанската пирамида и се стигне до върховетѣ, които могатъ повече да дадатъ, ще се дойде до много малко оптимистични перспективи въ това отношение. И понеже кредитътъ, който разглеждаме сега, е по сжщество еднакъвъ съ другитѣ два, азъ моля да направѣте всички вниманието си и всички да възприемете тая мисль, която азъ снощи развиохъ и поддържахъ, че министърътъ на финанситѣ или цѣлия кабинетъ трѣбва да да се подготвимъ въ едно възможно най-кратко време да посрещнемъ голѣмитѣ задължения, които се откриватъ не отлагатъ, а да побързатъ съ единъ планъ, за да можемъ

сега и които по всички изгледи ще бждатъ въ не много отдалечено време увеличени.

Говорихъ сега за заемитѣ, понеже снощи ви казахъ другитѣ срѣдства, къмъ които г. министърътъ на финанситѣ е билъ принуденъ да прибѣгне, споредъ неговитѣ изявления отъ 13 юлий, и които срѣдства азъ почти всички разгледахъ снощи, и видѣхте, че сме стигнали до една крайностъ и невъзможностъ да отидемъ по-далечъ.

Сега конкретно върху положенията, които сж поставени въ третия законопроектъ. Тѣ сж сжщитѣ, които преди малко Камарата гласува по кредити за военнитѣ доставки. Азъ мисля, че тази декларация, която направи г. военниятъ министъръ, и която можатъ да прочета и въ думитѣ на г. министра на желѣзницитѣ, когато благодари за гласуването на неговия кредитъ, трѣбва да бжде декларация на цѣлото правителство, декларация на отговорнитѣ фактори, защото при всички доставки, първата грижа трѣбва да бжде да се направятъ възможнитѣ икономии при изпълнението имъ, които икономии да помогнатъ да се искатъ по-малко кредити въ бждеще, на първо мѣсто, и на второ мѣсто, да паднатъ всички ония скрупули, които бѣха изнесени тукъ, отъ трибуната, вчера и днесъ, скрупули както по отношение качеството, солидността на материалитѣ, които има да се доставляватъ, така и по отношение тѣхнитѣ цени. Да избѣгнемъ монополния характеръ на тия цени, то значи да намалимъ мжчнотитѣ за живота на нашето стопанство.

Връщамъ се на въпроса отъ снощи: има ли заемъ или нѣма заемъ? Азъ желая да поясня нѣщо около самитѣ съкровищни бонове, съ които въ случая ще се оперира. Виждамъ въ преди малко гласувания законопроектъ 40% дори авансови съкровищни бонове, въ този на желѣзницитѣ — 30%, въ този на общественитѣ сгради, отъ които 400 милиона сж пакъ за желѣзницитѣ — 30%. Доволенъ съмъ отъ прибавката, която се направи преди малко въ законопроекта, който се гласува на второ четене, че се касае до задължения въ кръга на разрешенитѣ по бюджета кредити, понеже по първоначалния текстъ би могло да не се разумѣе това добре. И правилно е, въмѣто да се намѣримъ предъ свършени факти за оформяване, всичко да бжде предвидено. Тая прибавка, въроятно, ще се направи и въ този законопроектъ, който сега разглеждаме.

Но, г-да, въ какво положение всжщностъ ние се намираме при изпълнението на всички тия доставки? Ние се намираме при едно голѣмо кръстосване на интереси, както отъ разни държави, така и на различни банковы групи и тѣхнитѣ доставчици. Г. министърътъ на финанситѣ вчера загатна нѣщо по тоя въпросъ недостатъчно ясно за мене. Тѣй като азъ малко повече боравя съ тая материя, разбирамъ какво иска да каже, но мисля въ кръга на доустимото, да бжде изяснено публично, безъ да се попрѣни въ нищо на състезанията. Тѣй като доста много г. г. народни представители приятелски ме запитаха за нѣкои особености на законопроектитѣ и азъ трѣбваше да имъ давамъ освѣтления, желая тукъ да ги направя публично достояние, та г. министърътъ на финанситѣ, ако намира за възможно и необходимо, да направи нѣкакво изяснение, за да успокои тѣзи, които иматъ право да се съмняватъ, а най-главно, за да може тая работа да трѣгне при едно по-големо довѣрие, защото то е най-важното, безъ него всичко е въ смущение — довѣрие, за което снощи говорихъ, довѣрие отъ страна на народа въ правителството, тѣй като мълвитѣ въ това отношение сж страховити. И само това, което азъ съмъ могълъ да чуя отъ доста компетентни хора отъ различни срѣди, намѣсени въ тия доставки, ме замайватъ, макаръ въ шкартирамъ 90% отъ него, тѣй като не сж материи за игра, а засѣгатъ грамадни народни интереси, съ които шега не бива да става.

За авансовитѣ съкровищни бонове. Това ще рече, че единъ доставчикъ, следъ като получи една доставка при дадено състезание — за това ще говоря по-нататѣкъ — той бива вече предварително кредитиранъ отъ държавата, преди изпълнението на поетата отъ него доставка. Онѣзи тегоби, които по закона за бюджета, отчетността и предприятитѣ сжществуватъ за други доставки, за доставкитѣ по тия кредити не сжществуватъ, тѣй като чл. 120а, по който ще ставатъ въ случая доставкитѣ, предвижда вънъ отъ специалната комисия и освобождаване отъ твърде много други тегоби, които е принуденъ да носи предприемачътъ при други доставки, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятитѣ. Азъ мисля, че се касае, следователно, направо за известно кредитиране. Разбира се, тукъ може да се отвори единъ принципиаленъ въпросъ: пари всжщностъ играятъ ли? Вѣрно е, г-да, че пари въ монетенъ видъ или книжни пари не играятъ. Съкровищнитѣ бонове ще бждатъ документи за онази бан-

кова група, която, по силата на тѣзи документи, на тѣзи ефекти евентуално ще трѣбва да кредитира съответните предприемачи. И за мене въпросът се слага така: абсолютно всички предприемачи, които биха се явили при днешната стопанска конюнктура въ Европа, ще бждат непременно свързани съ известни банкови групи въ тѣхната страна, или пък тѣхните представители въ България ще бждат свързани съ банкови групи, които ще бждат способни да дадат от своите наличности колкото имъ трѣбватъ въ български лева, а пък съкровищниятъ бонове сетне ще се ефектуиратъ на тѣхните падежи. Съкровищниятъ бонове нѣма да се инкасираатъ порано отъ 1942 г. — въроятно първото й полугодие. Ние виждаме отъ законопроектите, че фактически ще се плащатъ само лихвите въ първите три години — 1939, 1940, 1941; нѣма да се плащатъ и погашения. Отъ това ще следва, че съкровищниятъ бонове ще бждатъ съ погашение първото полугодие на 1942 г. Значи, касае се за такива отношения между банки, посрѣдници и доставчици, които най-много предполагатъ разни видове премии, проценти и отношения помежду имъ, които отношения сѣ най-много въ положение да увеличатъ ценитъ на предметитъ. То е най-страшното, и азъ съмъ увѣренъ, че г. министърътъ на финанситъ, или който да бжде, който познава материята, ще каже, че това е така. Но за голѣмо съжаление, въ момента и за скоро време, и въроятно за крайно дълго време, ние не ще бждемъ въ положение да разполагаме съ съответни чужди валути, съ които да можемъ да правимъ покупки и да добиемъ най-малко 25—35% разлика въ ценитъ. Искамъ да предупредя, че това е първото зло, предъ което ние се поставяме като страна, която доставява при условия на кредитиране, диктувани отъ кредитора, защото фактически не сме въ положение да излѣземъ на международния пазаръ съ чужди платежни срѣдства. Това ми е ясно. Но има банкови групи въ София, които сѣ филиалки отъ различни централи въ Европа. Тукъ почватъ собствено най-голѣмъ мѣжнотии, тукъ започватъ смущенията и тукъ се иска, очевидно, много голѣма финансова маневра, финансовата стратегия, която ще трѣбва да се упражнява отъ финансовия министъръ на първо мѣсто, защото законопроектитъ сѣ внесени отъ него, макаръ въ текстоветъ да се говори, че паритъ за погашения и лихви ще се взематъ отъ бюджетитъ на други министерства. Това е неправилно и въроятно така нѣма да остане. Той ще бжде дирижорътъ и той ще се намѣри въ едно чудо предъ конкурентитъ отъ разни страни, които, както казахъ снощи, въ крайния моментъ, като видятъ зоръ, ще се обединятъ, картелиратъ и ще кажатъ: стопъ, отъ туй по-малко нѣма.

Че това е така, г-да, че действително се създава една много мѣчна атмосфера, при която се раждатъ най-много скрупули и подозрения, азъ бихъ си позволилъ въ моя подкрепа да ви цитирамъ едно мнение, изказано въ единъ английски органъ, крайно важенъ въ финансовата областъ, нареченъ „Финансово време“, който органъ е запознатъ много добре съ съезанията, съ разнитъ инспирации, съ намѣренията, а най-главно, който знае, че подобенъ родъ доставки, особено при такава политическа европейска и свѣтовна конюнктура, каквато е сегашната, въ изостанали назадь страни, за да бждатъ снабдени съ необходимото, сѣ едновременно доставки не само отъ чисто финансовъ и стопански характеръ, но и доставки съ известни тенденции да избиятъ въ политически отношения. Тая кръстосаностъ на стопанско-финансовитъ отношения съ политическитъ отношения е най-важната проблема на днешното време. Тя е за всички държави. Тя е обикновено най-тежка въ страни малки, безпомощни, или намиращи се въ дадени моменти подъ кръстосания огънь на много неприятели, или на много интереси на чужди сили. Азъ приемамъ като най-благоприятно за насъ, за народа и за държавата, положението, че всичко би трѣбвало да се извършва по начинъ, съ срѣдства и съ маневри, които да не носятъ политически отношения и политически ангажменти. Това е щастливо за насъ, това е задължително за насъ. И когато азъ нѣмамъ сигурни противни данни, не желая и не мога да накрѣя съвѣстъта си и да твърдя още сега, че има окончателни ангажменти. Но азъ не мога да не направя предупреждение, твърде сериозно, съ голѣмъ страхъ, съ голѣма загриженостъ не за нашитъ намѣрения, но заради това, че всички други изхождатъ отъ свои държавно-политически съображения, отъ свои държавно-национални съображения. Ние сме само единъ обектъ въ случая на стопанско-финансови операции. При такива обстоятелства вече нашето отношение става толкова по-загрижено, и азъ мисля, че самото правителство, въроятно, ще се намира предъ мѣжнотии, защото то не може да не види, съ какви козове си служатъ. То трѣбва да разполага съ ор-

гани; то трѣбва да знае много по-добре отъ насъ, които сме принудени да узнаваме нѣщо отъ чуждата преса, и то дотолкова, доколкото нѣкои държавни органи не сѣ спрѣли достѣпа на тая чужда преса въ България. Който получава чужди списания, книги и вестници, знае, че най-малко половината отъ паритъ, които е далъ за тѣхъ, пропадатъ, понеже книгитъ и списанията не пристигатъ, спиратъ се отъ компетентни нѣкакви хора. На тия компетентни, като разсѣждаватъ ужъ много дълбоко за интереситъ на страната, хич не дохожда на умъ, че отъ такива безотговорни, своеобразни действия се опропасти страната. Все пакъ, обаче, достатъчно много чужди издания проникватъ, за да можемъ да се ориентираме отъ тѣхъ върху известни опасности, на които трѣбва да гледаме съ голѣма сериозностъ, предвидъ нашия дългъ като депутати да мислимъ, да действаме и да решаваме за народнитъ интереси. Дългъ е това и на правителството, макаръ че то не изхожда отъ Народното събрание.

Тукъ бихъ казалъ въ скобки, че много грѣшатъ онѣзи, които мислятъ, че министритъ, когато не изхождатъ отъ Народното събрание, не отговарятъ политически и материално предъ Народното събрание, съгласно конституцията и съгласно специалния законъ предъ съответнитъ сѣдилища. Отговарятъ, г-да! По това споръ нѣма. По това давностъ не съществува. Ако тази Камара би се заблудила, втора, трета, пета Камара може да тегли подъ отговорностъ кои да сѣ министри, които сѣ извършили престѣпления. Това въ скобки казвамъ, защото чувамъ отъ нѣкои, че иматъ друго мнение.

Г. Говедаровъ: Нѣма две мнения.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Ти не представлявашъ всички. Азъ говорю, защото съмъ чулъ нѣщо. Така щото, мълчи си. Тия работи не ставатъ тъй съ приказки. Знае се, какъ ставатъ. Като нѣма две мнения по този въпросъ, още по-хубаво — азъ ще ржкоплѣскамъ и ти ще ржкоплѣскашъ — какво повече желаешъ? Така щото мълчи си по работи, по които не си добре освѣтленъ.

Г. Говедаровъ: Вие сте си го измислили. Кой излѣзе на тая трибуна да каже противното?

Д-ръ Н. Сакаровъ: Г-нъ Говедаровъ, стига! Какво желаете?

Г. Говедаровъ: Разбивашъ отворени врата. Има отговорностъ. Кой казва, че нѣма отговорностъ?

Д-ръ Н. Сакаровъ: Днесъ отъ трибуната никой не е казалъ.

Председателстващъ Д. Пешевъ: Продължавайте, г. Сакаровъ!

Д-ръ Н. Сакаровъ: Г-нъ Говедаровъ! Ние малко по-отдавна се знаемъ и затуй недейте се закача по такива въпроси, които може да стане необходимо подиръ една, две, три или пет години, безъ да бждемъ тукъ дори ти и азъ, да се повдигнатъ. Сюочи ви дадохъ примѣръ, че по важни работи, за които се е декларирао едно въ неотдаелено време, е ставало друго. Ние тукъ нѣмаме дългъ да мукаме, или да вдигаеме само рѣжа, а да признаемъ, да съзнаемъ и тогава да гласуваме.

Г. Говедаровъ: Никой не спори по това.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Като не споришъ, иди спори тогава въ Пловдивския областенъ сѣдъ.

Председателстващъ Д. Пешевъ: (Звъни)

Д-ръ Н. Сакаровъ: Г. г. народни представители! Повтарямъ туй, което казахъ. Има подобно схващане за отговорността на министритъ. Иначе не може да се обясни надпрепускването въ известни области, за които се счита, че нѣма отговорностъ. И азъ ще ви покажа подиръ нѣколко минути, като се спра на кредита за пѣтищата, че така се мисли.

Г-да! Вънъ отъ авансовитъ съкровищни бонове, размѣрътъ на които е явенъ за всички, азъ поставямъ на г. Гуневъ въпроса — съжалявамъ, че нѣмамъ време да отида въ комисията и не можахъ да видя г. Гуневъ, за да го питамъ по този въпросъ — безъ да го задѣлжамъ тукъ да отговори: не виждамъ нищо относително евентуално сконтиране на тия бонове, при дадени условия, отъ Народната банка преди сроковетъ. Каточели това не се предвижда. Ако това е така, следва, значи, че тѣхното

сконтиране, приемане и купуване ще бъде свързано с банковите концерни. Какви са тия банкови концерни? Много пъти, като се каже француски банкови концерни, английски, полски, чехски, белгийски, мисли се, като че ли са раздѣлени, както са раздѣлени народитѣ. Не е така. Има картели, членовѣтъ на които са от различни страни, дори много враждуващи помежду си. Установено е, че най-вѣрли противници, които се готвят за война, при съответни картелни отношения на производствата и още повече при картелни отношения на банкитѣ, на финансовия капиталъ, взаимно се въоръжаватъ. Значи, държава, която се готви за своитѣ национални идеали противъ една своя съседна, да кажемъ, държава, съ своето производство и своитѣ банки снабдява съ необходимото оръжие противника си. Това е една необходимостъ за концернитѣ на производството, на индустрията, на рударството и по-специално на оръжия производствата, които са въ основата си производства за военни цели. А пъкъ касателно концернитѣ на банкитѣ, тамъ вече нация нѣма. И сега азъ желая да има състезание, пледирамъ за него, защото намирамъ въ него по-голѣми преимущества, отколкото има при монополни групи, които и да са. Но като имамъ предвидъ развитието на картелитѣ и концернитѣ, казвамъ, че дори и при състезанията има опасностъ отъ фактическо налагане на цени. И ще ви кажа схемата. Едни кои си банки даватъ заемъ на една държава, да кажемъ на България. Сжитѣ банки иматъ свои хора — разбира се, не тѣхнитѣ директори — които са фактори въ тѣ наречения Финансовъ комитетъ при тѣ нареченото Общество на народитѣ. Казвамъ „тѣ нареченото“, понеже вече хелпентъ загази. Тамъ сжитѣ фактори определятъ финансовитѣ възможности на една държава и решаватъ, какво да бъде нейното финансово облекчение или заздравяване, обаче винаги са съ схващането, че групитѣ, които тѣ фактически представляватъ и които са дали кредитъ на тази държава, трѣбва да иматъ решителната дума. Тѣ са банковитѣ концерни, които е заемодателъ на тая държава. Въ тия връзки се намираме и ние тукъ, при тия крупни доставки. Та дори при предположение на най-голяма добросъвестностъ у членоветѣ на комисията по чл. 120а — магистрати и други висши чиновници — тѣхната роля може да се сведе, при разни комбинации на доставчицитѣ, свързани съ банкови групи, дотамъ, щото тѣ да се явяватъ само регистратори по необходимостъ. То фактически тѣ и става въ дадения моментъ. Сега, обаче, предвидъ на много политически съображения, въ връзка съ конюнктура въ Европа, въ този моментъ би могло да се прояви известно разединение между заинтересувани, което би могло евентуално да бъде използвано отъ насъ.

Но трѣбва да признаемъ една мъчнотия, която има финансовиятъ министъръ, която има правителството, която би ималъ всѣки единъ, който би билъ на тѣхно мѣсто. И тя е, че при плащане въ 12 години и при условия, които не могатъ да се предвидятъ за това време, нѣкои държави, които иначе биха ни били полезни, по свои съображения отъ стопански и финансовъ характеръ, не приематъ да участвуватъ въ състезанията, освенъ при пълно плащане само съ тѣхната първокласна валута или въ много малъкъ размѣръ съ левове или стоки. Това, разбира се, е едно много голѣмо нещастие, което азъ разбирамъ, и което, ако бихъ се поставилъ въ положението на финансовия министъръ, не съмъ въ властъ да го измѣня, защото това не зависи отъ моята воля и разбираме, нито зависи отъ особената красота, която представлява България или българскитѣ народъ, та да ги привлѣче тази красота. Но при факта, вече известенъ, че имало нови конкурентни групи, положението, изглежда, ще се подобри. Министърътъ на финанситѣ вчера ни говори, че въ недалечното минало, доскоро, при направенитѣ доставки презъ 1937 и 1938 г., сме били принудени, въ по-голямата имъ частъ, или изцѣло, да оперираме като чели монополно съ една държава. Значи, искаме да извлѣземъ отъ това положение и, ако успѣемъ, ще сме щастливи.

Сега, следъ като казахъ това и го мотивирахъ по този начинъ, нѣма да продължавамъ по тази материя. Ще ви процитирамъ само едно извлѣчение въ връзка съ тѣзи предстоящи доставки не само въ България, а и въ Ромъния, Югославия, въ всички малки страни по цѣлия Дунавски басейнъ, поради европейската политическа конюнктура, която дава отражение върху Сръдна и Югоизточна Европа. А ние, разбира се, трѣбва да се грижимъ преди всичко за насъ си. Ние сме въ особено положение, ние сме въ сжщата политическа орбита, обаче на най-деликатното мѣсто. Независимо отъ това, че голѣми сили кръстосватъ върху насъ своитѣ интереси, кръстосватъ се

и интереситѣ на други вече по-малки отъ тѣхъ, но по-голѣми отъ насъ, не особено благоприятно настроени къмъ насъ — интереситѣ на нашитѣ съседни държави. Ние сме, прочее, на географски, стопански и политически кръстопътъ на чужди интереси. Пътътъ, по който тѣ се стремятъ, минава презъ насъ. Може би е много хубаво отъ тукъ да минаватъ, когато отиватъ въ Мала-Азия, въ Персия, въ Индия, но въ известно политическо отношение хичъ не е хубаво това, че имаме такова сръдишно географско положение. Но то си е наше и ще се мъчимъ да си го запазимъ такова, каквото е.

Ето какво казва, г-да, на 12 октомврий 1938 г. „Финансово време“ — The Financial Times — английски финансовъ органъ въ Лондонъ, който е твърде много запознатъ съ много работи отъ финансово-стопански характеръ, особено въ Югоизточна и въ Сръдна Европа. Какъ се кристализиратъ сега въ съзнанието на автора наблюденията, които той има между другото и отъ състезанието на тия, които сега много шетатъ изъ държавитѣ на югоизтокъ и изтокъ и специално на тия, които сега шетатъ изъ България? Какъ се отразява въ неговото съзнание това състезание, вършено отъ всички, и какви намѣрения се проявяватъ? Ние не сме длъжни да сподѣляме, да бъдемъ солидарни въ всичко това, което казва той, обаче има вътре нѣкои указания, които съвпадатъ съ значителни факти отъ миналото и настоящето. Тѣ трѣбва да ни обърнатъ вниманието, за да бъде ясно на г. г. народнитѣ представители и на правителството, защо при разглеждане на финансово-стопанскитѣ въпроси винаги трѣбва да се държи за възможнитѣ намѣрения и цели на контрагенти по общата политика. Това е една необходимостъ, дори и тогава, когато въ трактатитѣ между чиновници, между министри и контрагенти тая политика формално не е засѣгана. Не е никакъ необходимо да бъде формално засѣгана. Винаги формално, външно се почва меламъ; почва се тѣй, декоративно, като че ли работитѣ се въртятъ около приемитѣ, обѣдитѣ, вечеритѣ, разходитѣ. Всъщностъ, тия хора, отъ всички страни, идатъ съ опредѣлена задача. Къмъ тѣхъ ние сме длъжни да бъдемъ много внимателни, много да преценяваме, щомъ изхождаме отъ съображението — което ни е дългъ — да си пазимъ страната, да бъдемъ бдителни и да не ни съблазнява, да не ни увлича фактътъ, че третираме и разговаряме съ европейци. Мнозина у насъ иматъ тая слабостъ. Като кажатъ „чужденецъ“, като че ли е най-големия пройохода, може да е такъвъ, че да се чудишъ, ако узнаешъ кой е. Има разни чешитѣ, които са играли роля въ разни времена. Презъ 1914—1915 г. атмосферата въ Народното събрание и изобщо въ страната бѣше изпълнена — като се има предвидъ тогавашната политическа конюнктура, обявена война между други държави и фактътъ, че ние бѣхме неутрални — съ състезания между политически фактори, на базата на стопански отношения. Отъ тия политически фактори едната група спечели. Тогава ние наблюдавахме две групи: едната се въртѣше около тогавашната Антанта и намѣри изразъ въ България въ аферата „Деклозиеръ“, а другата се въртѣше около Централнитѣ сили и намѣри изразъ въ неразбулената афера „Розелиусъ“ — тогавашниятъ нашъ, мисля, генераленъ консулъ въ Бременъ. Тия групи се борѣха на стопанска, борѣха се на политическа почва, борѣха се, за съжаление, да подкупватъ за политически цели съвѣсти. И най-накрая, както казахъ, едната спечели. И какво стана? Понеже тая, която спечели, имаше симпатията на тогавашното правителство, подгониха като вредни и предатели ония, които не можахъ да спечелатъ; подгониха ги, защото разполагаха съ цѣлокупния полицейски, административенъ и сѣдебенъ апаратъ. По този начинъ се създаде само афера „Деклозиеръ“, а не се създаде афера „Розелиусъ“. А тѣ бѣха на една и сжща почва — политическо влияние въ България за намѣсването ѝ въ войната, краятъ на която ви е познатъ.

Сега, г-да, да прочета следнитѣ редове, които моля да изслушате внимателно и всѣки да си даде преценка и да види, че въ много органи, стопански и финансови, въ Европа се загатватъ тия въпроси. А тия въпроси трѣбва да ни занимаватъ, щомъ като ние сме дали такъвъ голѣмъ просторъ на необходими доставки, за които всички така загрижено разискваме и единодушно, но въ сжщностъ и съ голѣма болка за бъдещето, гласуваме. Г-да, заглавието е: (Чете) „Германска търговска мисия въ България“ — туй ми обърна най-силно вниманието — „12 октомврий 1938 година. Следейки внимателно неговитѣ употребни преговори въ Югославия и въ Турция, пристигането на д-ръ Функъ въ София се очаква съ най-големъ интересъ отъ българскитѣ финансови и търговски сръди. Презъ време на неговото тридневно престояване въ София

ще бъдат разисквани много висещи стопански въпроси между България и Германия. Неговото посещение идва в един благоприятен момент, когато България завоюва нови пазари и очаква се, че една нова спогодба ще бъде сключена за бъдещите доставки, при условия, обаче, благоприятни за Германия. Д-ръ Функ ще се срещне с висши държавни служители в министерствата на търговията и финансите, както и с ръководителите на земедълскитъ кооперативни сдружения. Известен брой официални и частни банкети и приеми ще бъдат дадени в негова чест, а също така се очаква, че и царь Борисъ ще го приеме на аудиенция.

Посещението на д-ръ Функ, което съвпада с германската изложба „Трудъ и радостъ“, се приема тукъ, в София, като единъ новъ опитъ отъ страна на Германия, следвайки Мюнхенската спогодба, за да заякчи своите отношения, както стопански, така и политически, с България, които напоследъкъ нѣкакви бѣха отслабнали отъ дадената на България подкрепа отъ страна на Великобритания и Франция.

Последното намаление въ стокообмѣна между Германия и България ще бъде щателно проучено презъ време на тия разисквания.

Очакванията за увеличенъ стокообмѣнъ, последвайки аншлуса съ Австрия, който създаде благоприятни външни условия, и съ откриването на прѣки търговски съобщения по Дунава, позволявайки евтинъ транспортъ на голѣми количества стоки отъ Германия къмъ България и обратно — не се сбѣднаха. Очакваше се, че едно увеличение на германско-българската търговия въ размѣръ на 25—30% ще се яви въ резултатъ на аншлуса, но вмѣсто това тази търговия намалѣ.

Отъ менъ казано, обаче, въ скоби, това е временно явление, докато се организира тая страна.

„Още по времето на аншлуса, както вносътъ, така и износътъ на България къмъ Германия, отбелязваха единъ забележителенъ упадѣкъ, въ сравнение съ по-раншните данни за вноса и износа на България къмъ Германия и Австрия, взето заедно, и това се смѣта като едно указание, че българската износна търговия е предприела нова ориентация“.

Азъ това подразбрахъ отъ нѣкои изявления, които презъ миналата лѣтна извънредна сесия бѣхме чули въ комисията по Министерството на войната, но не виждамъ да се осъществява нѣщо реално.

„Българскитѣ официални кръгове очакватъ, че дадената финансова помощъ отъ Франция, а възможно и единъ заемъ отъ Англия, ще станатъ причина българскиятъ износъ да се насочи къмъ Англия и по този начинъ ще се увеличи вносътъ на британски стоки въ България. А това означава, че България ще увеличи стопанската си независимостъ“.

Това е свѣршено здрава идея.

„Напоследъкъ сѣ били направени опити отъ българското правителство за завладяване нови пазари за българскитѣ произведения съ свободни валути, тъй като сега се е разбрало вече, колко България е пострадала съ привързането си къмъ германския пазаръ“.

Това най-добре може да се види отъ седмичните баланси на Българската народна банка, която има нѣколко стопинъ милиона лева авоари непървокласна валута.

„Тѣзи положени усилия сѣ били увѣнчани съ известенъ успѣхъ въ Англия, Франция и въ Съединенитѣ щати. Последниятъ търговски заемъ отъ Франция въ размѣръ на 375 милиона френски франка (надъ 2 милиона лири стерлинги) сигурно ще упражни известенъ ефектъ за намаление търговията съ Германия“.

Сѣществуватъ слухове, че единъ заемъ между 6 милиона и 9 милиона лири стерлинги се преговаря съ Великобритания, пакъ по сѣщитѣ причини.

Отъ друга страна Германия съставлява единъ естественъ пазаръ за България и другитѣ балкански държави и всички тѣзи държави ще се опитатъ да го задържатъ“.

И ние нѣма да го изгубимъ.

„Въ София се заявява, че Германия признава български произведения въ други страни, срещу които получава заплащане въ злато, докато, отъ своя страна, тя извършва на България плащания въ второкласвени стоки и стари военни материали, при по-високи цени. По този начинъ България губи отъ 20—30% отъ ценитѣ на нейнитѣ експортни артикули, и получава вмѣсто пари, стоки и военни материали при цени съ 25—30% по-високи, отколкото трѣбва да плаща за първокласни стоки отъ други страни“.

Този фактъ е много сѣщественъ. Нашитѣ търговски и индустриални сѣди най-добре знаятъ абсолютната необходимостъ отъ извоюване пазари навсѣкѣде — и за су-

ровитѣ материали, и за фабрикатитѣ, за цѣлокупната ни търговия. Тѣ сѣ много по-добре осведомени отъ менъ и отъ васъ върху абсолютната необходимостъ да се работи въ това направление за изчезване на монополното положение на една държава. И, ако на тази статия можемъ да върваме, трѣбва да приемемъ, че българското правителство държи смѣтка за това и намира нѣкои благоприятни условия. Ако това е така, мога само да се радвамъ, но ако не е така, трѣбва да се работи въ това направление, за да се поставимъ въ по-благоприятно положение и то по начинъ да осигуримъ благоприятни условия за по-висока дейностъ на експортната ни търговия.

„Смѣта се, че Германия ще предложи нѣкои нови измѣнения въ това отношение, за да поддържа добритѣ си връзки съ България и съ другитѣ балкански държави, които ще бъдатъ единъ неизчерпаемъ източникъ на доставки за Германия въ време на война“.

Това е голѣмъ въпросъ за германската държава, който въпросъ занимава всички държави по Дунава, въ Сръдна и Югоизточна Европа, който въпросъ трѣбва да занимава и България. Тя не може при неблагоприятна политическа конюнктира да играе ролята на доставчикъ за чужди цели.

„Главниятъ германски вносъ въ България презъ миналата година е билъ въ машини и инструменти, текстилни машини, метални стоки, моторни коли, кожи, химически произведения, бои и медикаменти. Българскиятъ вносъ въ Германия се състои отъ тютюнъ, месо, плодове, зеленчуци, зърнени храни, кожи и свини“.

Г-да! Особено признаването на стоки, по-специално на тютюни, купени отъ Турция, и отъ Гърция, и отъ България, чувствува се ясно отъ търговскитѣ статистики на самата германска държава. Единъ значителенъ процентъ, отъ 20—30%, отъ купения ориенталски тютюнъ се признава въ севернитѣ пазари — въ Швеция, Норвегия, Дания, Холандия, както и въ Америка. Ето една грамадна проблема за нашата държава, за нашето правителство, за нашитѣ търговци, тютюнофабриканти, и тютюнопроизводители. Тѣ продаватъ само срещу стоки, по необходимостъ, на компенсационни начала, въ кръга на клирингови спогодби, въ които все пакъ ние не играемъ първата роля и не свиримъ на първа цигулка. Пазаритѣ, които намиратъ нашитѣ стоки, посредствомъ чужди държави, трѣбва да бъдатъ отъ насъ самитѣ постепенно завоювани. Не само да четемъ, че еди кой си заминалъ отъ Стокхолмъ за Осло, или Копенхагенъ, Хага, Амстердамъ или нѣщо подобно, а да видимъ конкретни, действителни резултати въ търговско-индустриалния животъ на България по отношение на тия пазари. Различнитѣ пратеници трѣбва да бъдатъ сериозни и сведущи, а не да гледатъ леко, само бюрократически, чиновнически на работата. Да не се подаватъ на съответнитѣ германски комисии, а да се грижатъ за севернитѣ пазари и по-нататъкъ за тия задъ океана.

„Германскиятъ успѣхъ въ разрешаването на чехословацката проблема въ Мюнхенъ е направилъ дълбоко впечатление на малкитѣ държави, кждето се смѣта, че Германия не ще се спре предъ никакви сѣрѣства, за да постигне своята целъ: доминиране въ Централна Европа и на Балканитѣ. Ето защо, поради тази причина, посещението на д-ръ Функъ въ София се следи отъ другитѣ народи съ голѣмъ интересъ и затриженостъ“.

И накрая: „Неговата мисия въ София се смѣта като такава отъ голѣма политическа важностъ, както и отъ стопанска. Германия е колкото добъръ търговецъ, толкова и добъръ дипломатъ. Вѣрно е, че Германия е обещала на България подкрепа си при разрешаването на въпроса за българскитѣ малцинства, а също и при разрешаване на въпроситѣ за Добруджа и Тракия. Ако тия въпроси се разрешатъ съ германска помощъ или германска интервенция, България ще бъде най-солидниятъ поддръжникъ на Германия на Балканитѣ“.

Г-да! Въ този цитатъ, който ви направихъ, се криятъ въпроси, тѣсно свързани съ нашитѣ доставки. И когато става дума за разни състезания, когато става дума за разни групи, които пълнятъ София и България, трѣбва винаги това да се има предвидъ. Азъ не съмъ на мнение, че въ това отношение нашето правителство и всички негови органи не биха били въ положение да отстояватъ интереситѣ на България. Азъ, напримеръ, имамъ много опредѣлено мнение за способноститѣ и качества и особена острота, при преценка на договори и договорни отношения, която може да прояви и която, вървамъ, проявява г. министъръ Гуневъ. Работилъ съмъ съ него редъ години въ общи държавни работи и затова го познавамъ добре. Той самъ тукъ, въ Камарта, каза вчера: „Азъ не съмъ се готвилъ за Камарата“. Това е вѣрно. И затова

се намира много натъсно тукъ. Но иначе, по други въпроси от неговата област той може да даде добри преценки. И аслж, по-правилно е той тамъ да си стои, тамъ ще играе много по-добра роля — инакъ то поставяме много натъсно. Азъ вчера разбрахъ, че билъ казалъ, какво той не признава Парламента. Азъ провърихъ по стенографскитъ дневници и се оказа, че той е казалъ само, че не се е готвилъ за Парламента. Това разбирамъ. Защото и много отъ насъ сж станали по неволя народни представители. Но азъ искамъ да кажа, че има какво да се отстоява, че има кой да отстоява и може да се отстоява. Но, страхувамъ се отъ друго. Страхувамъ се отъ хипноза. Хипноза има въ известни наши кръгове по отношение непобедимостта — стопанска и политическа, та дори и военна — на опредѣлена държава. Това гледище, по което въ самата тая държава хората не сж единодушни, не може да бжде гледище въ една друга държава. Азъ зная, че тоя родъ пропаганда се води въ всички балкански страни. Особено се води сега, когато въ балканскитъ страни се чуватъ отново гласоветъ отъ преди 33—35 години, че балканскитъ страни трѣбва да дириятъ своята сила въ една общностъ, въ едно балканско споразумение, въ една обща политика за Балкана, като отпоръ срещу империализма. Азъ бѣхъ вече доста възрастенъ на времето, преди 33 години, когато бѣ сключена съ Сърбия търговско-политическа уния и бѣхме на пѣтъ да я осъществимъ. Бившата Австроунагарска империя, обаче, съумѣ да попрѣчи на това. Разбиха ни и една велика идея за България и българския народъ биде опропастана. Но тѣзи въпроси не сж слѣзли отъ сцената. Както Германия продължава политиката отъ времето на Кайзеръ Вилхелмъ, безъ никакво измѣнение, така сжщо и балканскитъ държави, и специално България има да мисли върху всичкитъ тия въпроси за сближение съ най-близкитъ ѝ на Балканитъ, разбира се, преди всичко съ най-близката и по говоръ, и по религия отъ всичкитъ балкански държави, Югославия. Така можемъ да се надѣваме отчасти да останемъ по-запазени и по-самостоятелни предъ състезанията на голѣмитъ империалистични държави или блокове, които нашествуватъ къмъ изтокъ по-безпрепятствено, отколкото това бѣше нѣкога.

Затова, казвамъ, трѣбва да се пазимъ всички отъ тази хипноза. Ако е въпросъ за качества на народитъ, иматъ ги всички. Азъ самъ съмъ германски възпитаникъ, свършилъ съмъ въ Берлинъ преди тридесетъ и четири и половина години, когато нѣмаше много българи тамъ. Това, обаче, не ме задължава да приема германски тенденции въ нашата политика или въ тая на Балканския полуостровъ. Въ основата на самозащитата на всѣка държава лежи стремението къмъ независимостъ, лежи стремението да се пази отъ който и да е неприятелъ, явенъ или скритъ, независимо отъ разнитъ чувствени настроения.

Азъ ще ви кажа, че почувствувахъ едно сътресение въ душата си, когато видѣхъ проявено известно безсилие отъ голѣми културни народи, като Англия и Франция. Обаче не е моя работа да имъ искамъ смѣтка. Моя работа е да видя, доколко мога да схвана онова, което може да попрѣчи на България и, на първо мѣсто, на нейната стопанска дейностъ, отъ която въ най-тѣсна връзка зависи, като последствие и паралелъ, и политическото ѝ отношение.

Тия сж, г-да, въпроситъ, които снощи не можахъ, поради напредналото време, да доразвия. Азъ съмъ сега много доволенъ, че можахъ да приповторя нѣкои работи и да се уясня въ присѣдствението на г. министра на финанситъ, който снощи е билъ по служебна работа нѣкъде и не можа да чуе ония подробности, които, може би, щѣха да представляватъ интересъ за него.

Председателстващъ Д. Пешевъ: Г-нъ Сакаровъ! Още 5 минути имате.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Ахъ, това време! Спасява се г. Ганевъ, защото тъкмо за него щѣхъ да говоря. Съгласно правилника, ако Камарата намѣри за добре да продължа още 5 минути, ще ми дадете още 5 минути.

Г. г. народни представители! Втората частъ отъ моя говоръ, по-къса, се отнася до кредита за пѣтищата, който се дава на Министерството на благоустройството, респ. на Главната дирекция на строежитъ — 160 милиона лева. Не знамъ какъ, въпросътъ за пѣтищата въ България малко се пресиля. Безъ да ги класирамъ на луксозни, необходими първостепенни, необходими второстепенни и т. н., ще кажа, че малко се пресиля този въпросъ. Има въ България нѣщо такова, което нѣкакви, каточели, накарва финансовия министъръ да не бжде еднакво щедъръ къмъ

задоволяване всички нужди. Моето впечатление е, че той има много голѣма слабостъ къмъ Министерството на общественитъ сгради и благоустройството, респ. къмъ неговия шефъ. Въобще и пѣтната политика на страната, при тия милиони, които се даватъ за пѣтища, не ми се вижда много справедлива. Действително, отъ многото проучвания отъ специалисти въ България, виждаме, че има много необходими пѣтища, но има и доста много луксозни. По този въпросъ специално ще приказвамъ, когато ще се разглежда бюджетътъ.

Фаворизацията на това министерство, въ лицето на неговия шефъ, се крие не само въ това, че известни държавни нужди — които нѣма да споменавамъ, защото нѣмамъ време — отъ важенъ стопански характеръ, се градираатъ на второ мѣсто, но и въ нѣщо друго, по-особено.

Г. г. народни представители! Отворете „Държавенъ вестникъ“ отъ 8 августъ 1938 г., бр. 172, и ще видите, че на 23 юлий 1938 г., значи двадесетъ и четири часа следъ като Камарата биде изпратена, се гласува отъ Министерския съветъ допълнителенъ бюджетъ за 1938 г. на Главната дирекция на строежитъ, кръгло 200 милиона лева, които се разпредѣлятъ по разнитъ параграфи, като едни се намаляватъ, други се увеличаватъ. Тая система е обща днесъ. Но важното е, че това става на 23 юлий. Никой не може да твърди, че следъ като сесията е закрыта, тогава сж се явили тия нужди, за да се задоволятъ на 23 юлий. Никой не може да твърди, че това, което се публикува въ „Държавенъ вестникъ“, и което е поднесено на Министерския съветъ, е обмислено и изработено на 23 юлий. Това е било едно готово дѣло, което на 23 юлий се одобрява съ едно постановление, което е неправилно отъ гледище на конституцията, а не на наредбата-законъ за учредяване тая Главна дирекция на строежитъ. Г-нъ министъръ Гуневъ знае това отлично. Това постановление не е по чл. 47 отъ конституцията. Наистина, наредбата-законъ биде одобрена по известния ви начинъ, en bloc, безъ да се знаятъ текстоветъ отъ Камарата. Но това ще го сжди историята. Това постановление за допълнителенъ бюджетъ се гласува отъ Министерския съветъ по наредбата-законъ. Той знае, че тоя допълнителенъ бюджетъ трѣбва да се гласува отъ Камарата, защото е свързанъ съ заемъ. Членове 120, 124 и 125 отъ конституцията уреждатъ материята за заемитъ. Ако не се касаеше за заемъ, нѣмаше да го внасятъ въ Камарата. Но конституцията не допуша да се гласуватъ бюджети отъ Министерския съветъ. И въ тоя смисълъ наредбата-законъ неправилно е дала това право на Министерския съветъ. Тя трѣбва да се измѣни.

Сжщиятъ този допълнителенъ бюджетъ трѣбваше да се внесе въ Народното събрание на 22, или на 21 юлий, 5 дни по-рано. Бюджетопроектътъ е билъ готовъ, но не се внася. Защо? Тамъ е загадката.

Има нѣщо да куца въ тая Главна дирекция на строежитъ. Нейната организация каточели смущава нѣкои. Не желаятъ да се внася бюджетътъ ѝ въ Народното събрание. Тая Дирекция на строежитъ обхваща три групи дейности. Тя изземва работа отъ три министерства: тя ще строи желѣзнопѣтни линии съ кредитъ 400 милиона лева, предвиденъ въ законопроекта за 550 милиона лева; тя ще строи всички водни съоръжения въ страната, въ връзка съ земеделското стопанство; ще строи пѣтища и други благоустройствени работи. Всичко това се уреди скоро преди да се свика или следъ свикване Народното събрание за 22 май, и то съ наредба-законъ. Каточели заради нея трѣбваше да се продължи срокътъ на внасянитъ въ Камарата за одобрение по чл. 47 отъ конституцията наредби-законали и други, приети отъ Министерския съветъ, до 31 май — за да бжде включена и тя.

Ето въпросътъ по сжщество. Защо става всичко това? Г-да! Щомъ трѣбва да се внесе сега въ Народното събрание законопроектътъ за отпускане на 550.000.000 л. кредитъ на Министерството на общественитъ сгради, респективно Дирекцията на строежитъ; щомъ като трѣбва бюджетътъ на Министерството на общественитъ сгради изобщо да минава презъ министра на финанситъ, презъ Министерския съветъ, презъ Камарата; щомъ като бюджетътъ на фонда за постройка на пѣтища трѣбва да минава презъ Министерския съветъ и Камарата — както всички бюджети на държавата — на какви основания се постановява нѣщо извънредно въ наредбата-законъ за Главната дирекция на строежитъ, което го има, напр., за Светия Синодъ, или нѣщо, което го има за едни разноски, наречени извънредни, въ Министерството на външнитъ работи? Защо да е нѣщо по-особено тая дирекция? Защо да се постановява за Дирекцията на строежитъ, че Министерския съветъ ще се произнася по нейния бюджетъ? Защо е това?

Очевидно, тукъ има нѣщо, което смушава. Или на г. министра на благоустройството му се струва, че тая работа може би нѣма да се посрещне единодушно?

Председателстваващ Д. Пешевъ: Трѣбва да приключите, г. Сакаровъ!

Д-ръ Н. Сакаровъ: Зная, зная. Ще направя още нѣкои бележки. — Казватъ: има специаленъ законъ за Дирекцията на строежитѣ. Има, наистина, наредба-законъ, която е одобрена съ вотъ на Камарата. Но, г. г. народни представители, и г. Пешевъ, старъ, опитенъ юристъ, нима мислите, нима можете да допустнете тая идея, че една наредба-законъ или единъ законъ, създаденъ когато и да било и отъ когото и да било, не може да се измѣнява, допълва или отмѣнява отъ Народното събрание? Ами че тая наредба-законъ, както и много други наредби-законови, нали подлежи евентуално на допълнение, на усъвършенствуване, на измѣняване или на отмѣняване пакъ отъ Народното събрание? Та нима въ България само наредбитѣ-законови ще останатъ за вѣчни времена? Нима специално тая наредба-законъ за Дирекцията на строежитѣ ще остане на вѣчни времена? Нѣма такова нѣщо. Тя трѣбва да бѣде измѣнена.

Азъ разбирамъ, че докато г. Ганевъ е министъръ въ кабинета, нѣма да предложи това. Но азъ вѣрвамъ, че самъ министъръ Ганевъ ще се съгласи, че когато той излѣзе, щомъ има неотложни причини и конституционни съображения, това измѣнение може да бѣде направено отъ Народното събрание. Не може да бѣде друго.

Нѣщо повече. Подлежи за приемане на второ четене законопроектътъ за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1938 г. Въ чл. 12, буква „б“ на тоя законопроектъ се говори за заемъ на фонда „Пжтища“ въ размѣръ на 200 милиона лева, който заемъ е отпуснатъ съгласно наредбата-законъ на Министерския съветъ отъ 5 май 1938 г. Следователно, министърътъ на финанситѣ схваща, че каквато и да бѣде наредбата-законъ, съ която се отпуска този заемъ, за да може да се харчатъ пари, трѣбва да се произнесе Камарата. Еднакво е за заемъ и за кредитъ. Каква прѣчка има сега да се уреди това положение? Има единъ допълнителенъ бюджетъ, публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“, по едно постановление на Министерския съветъ, неправилно отъ конституционно гледище. Може ли то да не бѣде най-напредъ внесено въ Камарата и следъ това да стане дума за заема отъ 200 милиона лева? Тия 200 милиона сж независимо отъ кредита 150 милиона лева отъ други източници, предвиденъ въ 550-милионния кредитъ. Въ чл. 12, буква „б“ се предвиждатъ 200 милиона лева като заемъ, а разходътъ по тоя заемъ отъ 200 милиона лева, който е въ връзка съ единъ гласуванъ по чл. 47 отъ конституцията бюджетъ на тая Дирекция на строежитѣ, се оформява сега отъ Народното събрание въ предната буква „а“. Вие знаете, че тѣзи 1761 наредби-законови и решения, които бѣха одобрени отъ болшинството на Народното събрание, не ни бѣха раздадени. Трѣбваше всѣки единъ отъ насъ да ги е челъ. Кой ги е челъ своевременно въ течение на четири години, колко души сж направили това — азъ не зная.

Казвамъ, сега се прави измѣнение на този бюджетъ на Дирекцията на строежитѣ, който не е внасянъ въ Камарата. И какво става? Ще се гласуватъ 200 милиона лева и следъ това ще кажатъ: формално минава и този заемъ. Тая процедура не е правилна. Това е едно положение, което смѣтамъ, че не трѣбва да бѣде допустнато отъ Народното събрание. Считаю, че министърътъ на финанситѣ всичкитѣ заеми ще избѣрза да ги внесе, за да се оформятъ отъ Камарата. И понеже предстои да се гласува бюджетътъ на държавата за 1939 г., по никой начинъ министърътъ на финанситѣ не трѣбва да мисли, че като съществува наредба-законъ за Дирекцията на строежитѣ, нейниятъ бюджетъ за 1939 г. може да се изплъзне, дори да го не внесе въ Народното събрание.

Г. г. народни представители! Следъ като се внася въ Народното събрание за разглеждане цѣлиятъ бюджетъ на държавата, заедно съ бюджета на автономната Дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата, общо въ размѣръ на 9 милиарда лева, както и бюджетитѣ на всички фондове, които възлизатъ на други 2 милиарда, кой може да мотивира невнасянето на бюджета на тая Дирекция на строежитѣ друго, освенъ съ това, че тукъ има нѣщо, което смушава нѣкого? Следователно, необходимо е бюджетътъ на тая дирекция да излѣзе на сцената, за да се установи отъ Народното събрание полезно ли е да бѣдатъ на едно мѣсто — въ Министерството на благоустройството — всички строежи; не само строежитѣ на

пжтища и на желѣзници, но дори и строежитѣ на водни съоръжения за оросяване и отводняване. Азъ, г. г. народни представители, считамъ, че всѣки единъ отъ васъ ще упражни необходимото влияние и ще внуши на министра на финанситѣ, че той е длъженъ да отговори на това наше желание и конституционно повеление, за да можемъ да се отнесемъ при пълно знание къмъ Главната дирекция на строежитѣ, както се отнасяме и къмъ цѣлокупното държавно стопанство. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстваващ Д. Пешевъ: Давамъ 10 минути отиди.

(Следъ отиди)

Председателстваващ Д. Пешевъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народниятъ представител г. Иванъ Златаровъ.

И. Златаровъ: (Отъ трибуната) Уважаеми г. г. народни представители! Отъ нѣколко дни вече ние гласуваме кредити, които за наша честъ не можемъ да не одобримъ. Нѣкои народни представители, които говориха, подчертаха, че предложенитѣ ни кредити сж полезни и навременни, че отъ тѣхъ ще има голѣма полза за народната отбрана и за стопанския животъ на нашата страна. Но все пакъ намѣриха се наши другари, които, вѣрни на българския принципъ да се подозира, деликатно подхвърлиха подозрението, че става нѣщо, че изпълнителната власть като чели не е на своето мѣсто. Точно по този въпросъ смѣтамъ, че думитѣ, които ще кажа, ще бѣдатъ отъ полза и за Парламента, и за нашата общественост. Ако има нѣщо нечисто, то трѣбва да се каже открито. Не трѣбва да се хвърлятъ подозрения, защото това е единъ бацилъ на разложение, на който въ миналото сме платили, а даже и въ настоящия моментъ плащаме много голѣмъ данъкъ. Не бива да се приказва по предположения. По моему, тамъ (Сочи министерската маса) има почтени български граждани, тамъ има министри, които знаятъ своитѣ права, знаятъ и своитѣ задължения. Тамъ, по моето убеждение, нѣма хора, които да сж седнали да градятъ своята лична кауза, или да изкористватъ положението, което заематъ. За честта на нашия народъ, ние отдавна не сме имали министри, които да изкористватъ положението, което заематъ, и най-малко сега поне това може да се констатира. Затова, смѣтамъ, добре ще бѣде, отъ туй мѣсто (Сочи трибуната), наричано отъ всички ни освещено мѣсто, да се говорятъ истини, да се говорятъ думи, които да бѣдатъ само отъ полза за българското сщепление.

Единъ отъ предговорившитѣ наши другари каза: „Изядохте фондоветѣ“. Кой фондове изяде българското правителство? Да се каже: „Изразходвахте фондоветѣ, похарчихте паритѣ, които бѣха икономисани“, това разбираю, но да се каже: „Изядохте фондоветѣ“, тая работа не ползува Парламента, на който всички гледатъ съ вѣра и съ надежда, и където може само да се свещенодействува.

В. Чобановъ: Азъ употребихъ тая фраза, но Ви заявявамъ, че не съмъ я казалъ въ смисъла, който Вие й придадохте. Такава мисълъ, че сж изядени отъ тѣхъ фондоветѣ, не съмъ казалъ.

И. Златаровъ: Така разбрахъ думитѣ Ви, и ако съмъ сгрѣшилъ, доволенъ съмъ отъ обясненията, които давате сега. И това е пакъ единъ плюсъ за честта на Парламента.

Азъ съмъ отъ тия, които сж дали и даватъ своята подкрепа на изпълнителната власть съ единичното съзнание, че министритѣ изпълняватъ най-правилно и най-почтено своя дългъ. Нека призная: долу народътъ е спокоенъ, селото е вече спокойно. Тамъ има вече машина, които все още желаятъ да се върне старото, споредъ моята преценка, порочно минало.

К. Славовъ: (Възражая)

И. Златаровъ: Спокойствието долу го има. Вѣрата въ българската държава, въ българското управление я има. Не е истина това, което се говори отъ нѣкои тукъ, че долу народътъ е недоволенъ дотамъ, че може да отиде и до бунтове. Позволявамъ си да претендирамъ, че съмъ израстналъ изъ срѣдитъ на българския народъ. Позволявамъ си да претендирамъ, че живѣя съ тоя народъ, че живѣя съ селото. Презъ тритѣ месеци на ваканцията азъ, като народенъ представител, бѣхъ близо единъ месецъ

между народа въ Ямболската околия. Тая околия е вече една спокойна и творческа околия.

К. Славовъ: (Възразява)

Председателстващъ Д. Пешевъ: Г-нъ Славовъ! Правя Ви бележка.

И. Златаровъ: Лъжа е, че българскиятъ народъ не е доволенъ отъ днешната система на управление. Истината е, че тамъ долу има спокойствие. Но сѣщо така истина е, че тоя народъ въ своята многочисленостъ чака отъ нашата работа полза, за да може и той да се почувствува спокоенъ и сравнително доволенъ.

К. Славовъ: Отъ какво доволенъ?

Председателстващъ Д. Пешевъ: (Силно звъни)

И. Златаровъ: Политиката на кабинета, възглавяванъ отъ г. Кьосеиановъ, даде доста много за българския народъ. Това не може да се отрече. Тукъ всички се радваме, че вече българското стопанство има възможностъ да използва европейски кредити. Но никой не си зададе въпроса: на какво се дължи това довѣрие, на какво се дължи този голѣмъ кредитъ, който се дава на българската държава, за да го оползотвори тя за своитѣ нужди, както намѣри за добре? Съ възстановяването на парламентарния режимъ въ нашата страна, безспорно, се постигна успокоение въ нея. Българската държава консолидира своето управление и, споредъ моето убеждение, ние получихме кредититѣ, които сега ни се даватъ — а имамъ вѣра, че и въ бъдеще ще ни се даватъ — благодарение на това, че вече имаме консолидиранъ политически животъ въ нашата страна, имаме вече законни институти, на които културнитѣ европейски народи иматъ вѣра. Тия кредити ние ги имаме благодарение на това, че се възобнови нашиятъ Парламентъ. Парламентътъ се създаде съ съдействието и желанието на тия господа. (Сочи министерската маса) Само на тѣхъ ние можемъ да благодаримъ за това, че сме тукъ. Следъ 19 май никой голѣмъ парламентаристъ у насъ не излѣзе навънъ да протестира, че Парламентътъ въ нашата държава е закритъ. Нека бждемъ довольни, че се намѣриха хора, които ни подариха Парламента. Той не се създаде чрезъ борбитѣ на титулванитѣ въ миналото водачи на нашия народъ. Въ нашата държава вече има стабиленъ политически животъ и ние можемъ да се надѣваме да имаме даже възходъ въ нашия стопански животъ. Нека не злоупотребяваме съ инсинуации, като тая, че тоя, който е облеченъ въ панталони, нѣма понятие, нѣма познания за нашия селски стопански животъ. Всички чакаме да ползуваме труда на нашия трудолюбивъ народъ и всички имаме интересъ да му бждемъ полезни, да му бждемъ истински водачи, истински учители, за да може той спокойно съ своитѣ скромни сили и съ голѣмото си търпение да пори българската земя, чийто плодъ е и неговъ, а сѣщо и на цѣлото българско стопанство. И именно този кредитъ, който сега ни се предлага да гласуваме, иде въ негова помощъ.

Какво значение иматъ пѣтищата за нашето стопанство, мисля, че нѣма нужда да го изтъквамъ. Азъ изхождамъ отъ една околия, която е чисто земеделска и доста силна стопански. Азъ зная, какво значи да нѣма пѣтища отъ селото до града. Преди години градоветѣ бѣха изолирани презъ цѣлия зименъ сезонъ — отъ октомврий до края на мартъ нашитѣ градове не бѣха посещавани отъ селяни. Отъ това произлизаше ненормаленъ стопански обмѣнъ, това не даваше възможностъ на нашия селски стопанинъ да използва за своитѣ продукти по-добритѣ цени, които се получаваха презъ по-късната есенъ. Така че съ този кредитъ се подпомага преди всичко българското стопанство. Съ този кредитъ ще се правятъ пѣтища, които ще дадатъ нормаленъ животъ и за селото и за града. Пѣтищата, желѣзни и шосейни, сж, безспорно, отъ голѣмо значение за нашия стопански животъ, и затова смѣтамъ, че по тоя законопроектъ ние можемъ само съ въодушевление да дадемъ своята подкрепа на уважаемото правителство, респективно на министра на благоустройството.

Преди малко тукъ се подхвърлиха думитѣ, че министърътъ на финанситѣ като че ли показвалъ благоволение къмъ министра на благоустройството. И да има такова нѣщо, то е въ интереса на българското стопанство. Нѣмамъ убеждението, че тамъ (Сочи министерската маса) стоятъ хора, които гледатъ да използватъ положението, което заематъ, само за лична своя облага. Не вѣрвамъ, не съмъ допускалъ, че тамъ се намира български държавникъ, който да не се труди, да не се мжи да бжде полезенъ за своя народъ. Има, обаче, разлика въ начина на провеждането

на правителствената политика. Ние тукъ имаме право да критикуваме, имаме право да контролираме, да предпазваме отъ увлѣчения, да посочимъ грѣшкитѣ волни и неволни на известни ръководни лица и да напѣтимъ бацински и братски хората, които днесъ заематъ тѣзи мѣста, (Сочи министерскитѣ мѣста) за да могатъ тѣ, съ едно по-голѣмо въодушевление, съ една радостъ въ душата си, да изпълнятъ своя много тежъкъ дългъ въ тия толкозъ тежки дни за българския народъ.

Безспорно е, че ние имаме едно задължение: да казваме само истинитѣ отъ тукъ (Сочи трибуната), да не позволяваме да се говорятъ неистини, защото знаете, че долу народътъ е жаденъ да чуе само добро, да чуе само хубаво за своята държава. И всѣка дума, казана умишлено или неумишлено, въ вреда на известенъ редъ въ нашата страна само трови душата на нашия народъ, който, нека не отричаме, плати много данѣкъ на неистинитѣ, да не кажа на демагогията, въ нашия политически животъ.

Смѣтамъ, че изпълнявамъ своя дългъ, като декларирамъ, че ще гласувамъ този законопроектъ. Но считамъ се дълженъ да отправя и единъ апелъ къмъ всички тукъ, въ Парламента: да си подадемъ ръка за братски отношения и да изградимъ отъ тукъ и долу, въ народа, единъ духъ за възходъ на националната ни държава, въ която да има и хлѣбъ, и работа за всички. Така, смѣтамъ азъ, ще изпълнимъ нашия дългъ къмъ народа си, като голѣми и малки негови водачи. (Ръкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателстващъ Д. Пешевъ: Има думата народниятъ представител г. Еню Клянтевъ.

Е. Клянтевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Отъ три дни вниманието на българския народъ е обърнато къмъ тая свещена сграда, къмъ тая свещена трибуна, затуй, защото ставатъ разисквания по три голѣми законопроекти, отъ които единиятъ преди малко ние облѣкохме вече въ формата на законъ. Искатъ се голѣми кредити за нашата народна отбрана и за народното стопанство. Следователно, съ право българскиятъ народъ отдолу е обърналъ погледа си къмъ тия, които сж негови представители тукъ, които той е пратилъ да творятъ неговитѣ сждбини. Никой не може да отрече въпикнитѣ и голѣми нужди, които удовлетворяватъ тия три законопроекти, никой не може да отрече тѣсната и неразривна връзка между тѣхъ. Съ тия законопроекти се разрешава 4 милиарда и 250 милиона лева кредитъ за народната отбрана, 1 милиардъ лева за българскитѣ държавни желѣзници и 550 милиона лева за пѣтища и желѣзници, отъ които 150 милиона за пѣтищата и 400 милиона лева за желѣзницитѣ. И тритѣ законопроекти идатъ да се допълнятъ единъ другъ, за да отговорятъ на нуждитѣ на новото време.

Отрадно явление е, че отъ тая трибуна голѣми хора капацитети по нашето финансово право, по нашитѣ икономически въпроси дойдоха да признаятъ, че действително тѣзи нужди сж насѣщни и ще трѣбва да се удовлетворятъ. Отъ друга страна, отрадно явление е, че днесъ нашата измѣнена страна можа да възстанови своя кредитъ и въ други страни, вънъ отъ оная страна, съ която само досега имаме финансови и търговски връзки. Днесъ кредитътъ на нашата страна е вече по-широкъ и възможноститѣ да влѣземъ въ по-тѣсенъ обсегъ съ ония, които могатъ да ни доставятъ материали и да закупятъ нашитѣ произведения, сж по-голѣми. За насъ се отвори единъ по-широкъ хоризонтъ и ни се дава възможностъ да бждемъ поставени вече на по-други начала.

Смѣтамъ, че кредитътъ, който ни се дава, и свободата, която получихме, тукъ, отъ тая трибуна, да можемъ да разискваме въпроса за нашата народна отбрана, се дължатъ на онава обстоятелство, което изтъква отъ тая трибуна нашиятъ уважаемъ другаръ г. Славейко Василевъ, а именно, че българскитѣ правителства отъ войната насамъ следватъ единъ курсъ на външна политика, който курсъ продължава и досега. И най-голѣмъ дълъ за тая работа се пада на тѣзи, които стоятъ по тѣзи мѣста. (Сочи министерската маса) Днесъ ние; като народни избраници, имаме правото да говоримъ свободно отъ тая трибуна по вържаването ни, по което сме поставени на равни начала съ всички наши съседи.

Досега устата на българския общественикъ бѣше затворена и ние не можехме и нѣмахме правото, по силата на договоритѣ, които ни обвързваха страшно — тѣзи договори, които ни наложиха да не сме свободни — отъ тая трибуна или отъ другаде нѣкакъ да изнесемъ предъ българското общество нуждитѣ на нашата отбрана, да изнесемъ нуждитѣ на нашата страна. Ние получихме вече свобода.

Какво специално се цели съ настоящия законопроектъ, който е внесенъ отъ г. министра на финанситѣ? Цели се

да се направят и пштища, от които има нужда нашето народно стопанство, от които има нужда нашата народна отбрана. Азъ имахъ честта да направя констатация за лошото състояние на пштищата не само въ моята околия, не само въ съседните околии, но и въ много още околии извън нашата област. Беше време, когато ние нѣмахме една стабилна монета, когато нашиятъ левъ вариеше ту нагоре, ту надолу и ценитѣ на зърненитѣ произведения ежедневно играеха съ голѣми скокове. Въ сѣщото това време презъ зимния сезонъ, когато паднаха дъждове, имаше села, които биваха окончателно и буквально затворени, хората не можеха да отидатъ до околийския центъръ, когато има най-благоприятни цени за тѣхнитѣ произведения, поради липса на пштища. И поради туй нашитѣ стопани губѣха отъ стойността на своитѣ произведения, нѣщо, което даваше своето отражение върху цѣлото народно стопанство. Никой не може да отрече нуждата отъ пштища и тѣхното значение за стокообмѣна въ страната, за нашето народно стопанство.

Имахъ честта, презъ време на ваканцията, да обходя новостроящата се линия Карнобатъ—Шуменъ, секцията въ с. Дъскотня, за да видя какъ вървятъ тамъ работитѣ. Вие ще видите тамъ една огромна развила се работа. Инженерътъ ви посрѣща любезно, дава ви всички разяснения, но вие виждате плачевното състояние, въ което се намиратъ онѣзи съоръжения, които ще трѣбва да подпомогнатъ работата на човѣка. Има 700 души трудоваци, има и наети работници, а нѣма релси да се поставятъ, нѣма вагонетки, които да се турятъ върху тѣхъ, за да може да се извършватъ по-скоро голѣмитѣ изкопи и голѣмитѣ насипи тамъ, където се строятъ мостове, и тамъ, където има долове. Инженерътъ се явява предъ васъ и ви казва: „Виждате, всичко възможно сме направили, и ако има нѣщо да куца, то е, че ни липсватъ вагонетки“. Сега виждамъ въ законопроекта, че ще се доставятъ и вагонетки за новостроящитѣ се линии.

Друго едно обстоятелство, което ще ви посоча тоже като примѣръ. Започва се генераленъ ремонтъ на шосето Бургасъ—Айтосъ—Карнобатъ—Сливенъ, което беше обрнато на цѣла гробница и беше невъзможно по него да се движатъ никакви превозни сръдства. Напоследъкъ тамъ работи една гредерна машина, която върши колосална работа. Но когато взлѣзете въ контактъ съ инженера, който работи тамъ, той най-напредъ ще ви обърне вниманието на това, че задъ тази машина трѣбва да вървятъ, за да валиратъ, не 8 валяка, а 12 валяка. Следователно, четири валяци липсватъ, затуй защото нѣма отъ къде да се взематъ. Поради това тази машина, която може да изработи на день по единъ километъръ шосе съ ония работници, които сж необходими за нея, изработва едвамъ 650 м., като се приема, че единъ валякъ може да изработи 80 метра на день. Следователно, за да имате положителни резултати отъ тая машина, които биха оправдали голѣмитѣ разходи по нея, трѣбва да имате достатъчно валяци. Законопроектътъ иде да запълни тѣкмо тая нужда — да се доставятъ валяци.

Азъ имахъ честта да констатирамъ още единъ печаленъ фактъ по линията Сараново—Чепино, където става подвозъ на дървени материали и на хора, които отиватъ въ Чепино и Лѣджене на почивка. По тая линия нѣма достатъченъ вагоненъ паркъ и затова нѣмахме възможностъ да се подвозватъ даже материалитѣ, нужни за държавния строежъ. Липсваха вагони за превоза на циментъ, което стана причина да се спре цѣлиятъ държавенъ строежъ, както и цѣлиятъ частенъ строежъ, и да остане на улицата всичката она работна рѣжа, която се ангажираше тамъ въ работа презъ лѣтния сезонъ.

Г. г. народни представители! Тукъ отъ никоя страна не се хвърли упрѣкъ върху отговорното правителство, което внесе тия три законопроекта въ Камарата. Всички съзнателно признаватъ, че действително нуждитѣ, които искатъ да запълнятъ тия три законопроекта, сж неотложни, бързи и актуелни. Ние нѣмахме една критика, която да отрече тия нужди. Вѣрно е, че отъ всички се зададе въпросъ, какъ ще се изплаща този колосаленъ разходъ, който ние ще извършимъ въ продължение на две или три години въ размѣръ на 6 милиарда лева и който ще легне като тежестъ върху бюджетитѣ на държавата, следователно, ще легне като тежестъ върху плещитѣ на българския данѣкоплатецъ. Никой не може да отрече, нито азъ ще отрека, нито отговорнитѣ фактори отъ тая страна (Сочи г. г. министритѣ) ще отрекатъ, че българскиятъ народъ не може да понесе още нови и нови тежести. Ние всички тукъ сме единомислени, че не можемъ да носимъ повече нови тежести, затуй защото отъ този товаръ, който имаме на нашитѣ плещи въ формата на прѣки и косвени даждия, сме вече приклѣкнали. Но когато нуждитѣ налагатъ, ние не можемъ да си затворимъ очитѣ, не можемъ да спремъ колелото на живота, ние ще

трѣбва да намѣримъ сръдства, ще трѣбва да намѣримъ начини, по които да се справимъ съ тия нужди.

По финансовата частъ на този законопроектъ, както и на ония, които минаха вече, компетентни хора казваха своето мнение и азъ тамъ нѣма да навлизамъ. Сигуренъ съмъ и положителенъ, че ония, които сж си задали за цѣль да запълнятъ тия нужди, като ни поднесатъ тия законопроекта да ги одобримъ и облѣчемъ въ формата на закони, сж добре преценили нашитѣ възможности и нѣма да оставятъ да легне изведнажъ цѣлиятъ имъ товаръ върху държавния бюджетъ. Постепенно, постепенно ще ставатъ доставкитѣ въ рамкитѣ на ония декларации, които ни се направиха отъ г-да отговорнитѣ министри.

Г. г. народни представители! Ако имаше нѣщо, по което станаха прения, това беше чл. 2 отъ законопроекта, който казва, че всичкитѣ тия доставки, които има да се извършатъ, ще станатъ по реда на чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Ако нѣмахме това постановление въ законопроекта, азъ смѣтамъ, че той щѣше да мине безъ особена критика и съ пълно единодушие щѣше да се гласува.

Но защо почитаемото правителство е намѣрило за необходимо да вмѣкне постановлението, че тия доставки ще ставатъ по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, а не по ония членове отъ сѣщия законъ, които визиратъ редовната тържна система, било съ тайна или съ явна конкуренция? За мене съображенията сж многоясни. Казахъ преди малко, че повтаря и сега, че настоящиятъ законопроектъ има една тѣсна и неразривна връзка съ ония два законопроекта, които преди малко ние гласувахме, единия на второ четене и другия на първо четене. Доставкитѣ, които ще има да се извършатъ по тия законопроекта, трѣбва да се извършатъ по бързата процедура. А тѣкмо чл. 120а визира тая процедура. Азъ имамъ вѣра въ ония хора, които седятъ на отговорнитѣ мѣста и които ще произвеждатъ тия търгове, че ще направятъ ония икономии, за които уважаемиятъ министъръ г. Йововъ каза, като се избѣгнатъ данѣцитѣ и голѣмитѣ гербови налози върху тия доставки, и по този начинъ се улесни задачата на българското правителство по-бързо да се справи съ нуждитѣ.

Отъ това постановление дойде и онова подозрение, за което говори преди малко уважаемиятъ другаръ г. Златаровъ. Азъ не зная защо отъ всички у насъ, като започнете отъ най-малкия долу и вървите нагоре, за да стигнете до народния представител, се проявява една мнителностъ, една подозрителностъ къмъ всичко онова, което се нарича държавни доставки или въобще обществени доставки. Г. г. народни представители! Азъ спирамъ вашето просвѣтено внимание на тази подозрителностъ и ви моля да имате предвидъ, че тя оказва едно страшно зловредно влияние долу, всрѣдъ широкитѣ народни слоеве. Като говоримъ отъ туй отговорно мѣсто такива работи, тѣ се абсорбиратъ, тѣ се поглъщатъ жадно долу отъ народнитѣ маси и въ тѣхъ се всажда убеждението, че всѣки, който е билъ на министерското мѣсто и който днесъ стои на това отговорно мѣсто, е дошелъ съ цѣль не да изпълни своя общественъ и граждански дългъ, а преди всичко да постави личния си интересъ надъ обществения. Това не трѣбваше да става въ миналото, то не бива да става и сега. Всички хора, които досега сж били на това мѣсто малко или много време, ние трѣбва да ги уважаваме и почитаме, защото тѣ създадоха въ нашата страна и духовната, и материалната култура. Днесъ ние ще трѣбва да се превъзпитаме, ние ще трѣбва да се самоуважаваме, ние ще трѣбва да се почитаме, ние ще трѣбва да имаме едно общо разбиране по всички въпроси и едно единение, за да имаме и добри резултати отъ управлението на страната.

Азъ смѣтамъ, че по тия законопроекта, които бѣха внесени тукъ, се говори твърде много и по тѣхъ ние сме напълно наясно. Смѣтамъ, че изпълнявамъ своя дългъ и на гражданинъ, и на пратеникъ на моитѣ избиратели, като съ едно пълно и ясно съзнание вдигна своята рѣжа за настоящия законопроектъ, тъй както я вдигнахъ и при гласуването на предшествуващитѣ законопроекта, защото този законопроектъ иде да запълни една въпиюща нужда на страната и на нашето народно стопанство.

Ако ние продължаваме да вървимъ по тоя пътъ, по който сме тръгнали, и постоянностваме, ще имаме колосални резултати. И тѣ сж вече налице. Ние неотклонно отъ нѣколко години насамъ вървимъ съ една неспирна стихия къмъ едно създаване на условия, при които може да се живѣе по-добре въ нашата страна. Тя заслужава най-сетне една по-хубава участъ, затуй защото има единъ трудолюбивъ, единъ добъръ народъ, за който всички плачемъ и който чака отъ своитѣ общественици да получи онова, което съ право той трѣбва да получи. (Рѣкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателстващ Д. Пешевъ: Има думата народният представител г. Димитър Илиевъ Ивановъ.

Д. Илиевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нѣма членъ на нашия Парламентъ, който да не съзнава нуждата отъ пѣтица, отъ съобщения у насъ. Може би нѣма друга държава, въ която съобщителнитъ сѣдства да сѣ толкова зле, толкова не въ състояние да обслужватъ нуждитъ на държавата и на стопанския животъ, колкото въ нашата държава. А съобщителнитъ сѣдства на една държава сѣ необходими както за поминѣка на нейното население и за нейния стопански животъ, тъй сѣщо и още повече за народната отбрана. И затова всички парламенти въ всички времена, когато е дохождало да се гласуватъ кредити за съобщенията, за пѣтицата и за желѣзницитъ, не сѣ отказвали тѣзи кредити. Нуждата отъ пѣтица особено се налага днесъ, затова защото нашитъ пѣтица сѣ въ едно плачевно състояние, затова защото хранитъ на нашия земеделецъ не могатъ да достигнатъ до пазара въ всѣко време, тъй като отъ есенята до пролѣтѣта пѣтицата ставатъ непроходими за извоза на хранитъ. И азъ не знамъ, какво биха правили ония, които се грижатъ за народната отбрана, утре, когато дойде време да се превозватъ хранитъ, сѣ които ще се храни армията. И затова азъ казвамъ, че нуждата отъ пѣтица е общопризната. Но, въпрѣки това, г. г. народни представители, азъ нѣма да гласувамъ за този законопроектъ и ще се мотивирамъ защо.

Г. г. народни представители! Въ нашата държава има нѣща, които не вървятъ напълно въ редъ. Нужди много, най-разнообразни, бедна държава, нѣма достатъчно сѣдства. Но вмѣсто да се състави единъ планъ за задоволяване на всички нужди, които излизатъ на повърхността, по хрумване ли, или не знамъ поради какво, често пѣти се искатъ и се даватъ кредити за нужди не належачи, вмѣсто да се задоволятъ други крещещи нужди, които на първо мѣсто трѣбва да бждатъ задоволени, и постепенно да се отива къмъ задоволяване на ония, които стоятъ малко по на заденъ планъ. И въ едно частно стопанство се задоволяватъ на първо мѣсто ония нужди, които подхранватъ живота на това стопанство за по-дълго време, а ония нужди, които сѣ преходни, за единъ, за два дена, се изоставятъ. Азъ не виждамъ отъ днешното правителство да се иска нито единъ кредитъ за нашето земедѣлие, което е основата на нашето стопанство. (Ржкоплѣскания отъ лѣво. Възражения отъ дѣсно и центъра)

Председателстващ Д. Пешевъ: (Звъни) Моля, г-да, тишина.

Д. Илиевъ: Ползата отъ този законопроектъ никой нѣма да отриче, но когато се искатъ кредити за валяци, за машини, за всички ония съоръжения, които сѣ необходими за направата на нашитъ пѣтица, нѣма единъ планъ, който да бжде преследванъ. Въ законопроекта само се казва: за това и това, толкова и толкова милиона лева, но нѣмаме изброени кои пѣтица ще се правятъ и колко ще се изразходва за тия пѣтица. Ние не можемъ да оставимъ да се приказва, че единъ километъръ шосе, който можелъ да се направи съ 50—60 хиляди лева, днесъ се строи отъ различни предприемачи по 150 и 200 хиляди лева. И затова министърътъ, който иска да му гласуваме кредитъ, не трѣбваше да иска само единъ кредитъ отъ 550 милиона лева, но заедно съ това трѣбваше да даде и единъ планъ. Затова, г. г. народни представители, азъ нѣма да гласувамъ за този законопроектъ.

Но има и други причини, които сѣщо ме заставятъ да бжда противъ този законопроектъ. Освенъ че липсва единъ планъ, но отъ насъ се иска единъ кредитъ, изразходването на който да стане по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Ако, г-да, имаме единъ министъръ, който да изхожда отъ Парламента и който утре ще отговаря предъ този Парламентъ, ние сѣ спокойна съвѣсть ще дадемъ гласа си за този кредитъ. Но, ако го даваме на единъ министъръ, който и днесъ конспирира, както се говори въ кулоаритъ, противъ нашия Парламентъ (Ржкоплѣскания отъ лѣво), и ако ние нѣмаме гаранцията, че той ще изразходва този кредитъ по законитъ на нашата страна

И. Петровъ: Г-нъ председателю! Това по законопроекта ли е, или по общата политика? (Възражения отъ лѣво)

Председателстващ Д. Пешевъ: (Звъни)

Д. Илиевъ: Ами по какво е, г. Петровъ?

И. Петровъ: Като нѣма какво да приказвате, все това дѣвчите: министритъ не били депутати! То се втрѣсна. По

всички законопроекти все това приказвате: „Не виждаме творческа идея“, „дайте вашия планъ за изразходване извънреднитъ кредити“ и т. н. Говорете нѣщо сериозно!

Д. Гичевъ: (Къмъ оратора) На всѣкого не се отговаря.

Д. Илиевъ: Г. г. народни представители! Азъ говоря, вие слушате и следъ това ще гласувате. Защо се сърдите, че азъ изказвамъ своето мнение? Това мнение не задължава никого, задължава само мене.

И. Петровъ: Не е въпросътъ за мнение, но вие не говорите по предмета.

Председателстващ Д. Пешевъ: (Звъни)

Д. Илиевъ: Азъ ще се мотивирамъ, защо казвамъ това. Защото въ нашия законъ за бюджета, отчетността и предприятията е предвидено въ кои случаи може да се изразходватъ суми по чл. 120а; настоящия случай го нѣмаме. Още повече и затова нѣма да гласуваме този законопроектъ, защото не виждаме гаранция, че сумитъ ще бждатъ изразходвани точно по начина, който може да ни гарантира, че ще отидатъ по предназначението си. Не сме гарантирани, когато се трѣгне по чл. 120а, че единъ неотговоренъ предъ Парламента министъръ ще даде отчетъ за изразходването на тѣзи суми, не сме гарантирани, че фирмитъ нѣма да се картелиратъ, да се съюзятъ и да дадатъ едно предложение, което ние не бихме одобрили, не бихме приели.

По тѣзи съображения ние нѣма да гласуваме за този законопроектъ. Признаваме, че нуждитъ сѣ насѣщни, належачи и трѣбва да бждатъ задоволени, обаче трѣбва да бждатъ предвидени гаранции, че кредититъ ще се разходватъ по реда, предвиденъ въ нашитъ закони. Нѣмаме ли тѣзи гаранции, ние не можемъ да гласуваме, не може народната пара да бжде изразходвана по начини, които не ни даватъ гаранции, че ще бжде изразходвана най-правилно и най-рационално. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстващ Д. Пешевъ: Има думата народният представител г. Григоръ Василевъ. Отсѣства.

Дебатитъ се прекратяватъ.

Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради, пѣтицата и благоустройството.

Министъръ С. Ганевъ: Г. г. народни представители! Съ внесенния законопроектъ се иска да се разреши на Министерството на благоустройството да поеме ангажменти за доставки на машини, валяци и други необходими инвентарни предмети за нуждитъ на пѣтицата, на сума 150.000.000 л., и за нови желѣзнопѣтни линии, на сума отъ 400.000.000 л., или всичко 550.000.000 л. Достатъчно ясно сѣ посочени въ мотивитъ на законопроекта предметитъ, които предстоятъ да се доставятъ. Това сѣ предмети, които ние не можемъ да намѣримъ на нашия вътрешенъ пазаръ.

Излишно би било да повтарямъ, защото презъ миналата извънредна сесия имахъ честта подробно да изложа онова, което се върши отъ Министерството на благоустройството, по отношение пѣтицата и по отношение на другитъ строежи, които се завеждатъ отъ това министерство. Азъ тогава се достатъчно много мотивирихъ и представихъ на вашето просвѣтено внимание ония цифри, които сѣ необходими, за да сждите, дали правилна или неправилна е дейността на това министерство, което имамъ честта да ръководя.

(Председателското мѣсто заема председателятъ г. Стойчо Мошановъ)

При критикитъ, които се направиха, както по законопроектитъ, които току що бѣха гласувани, така и по този законопроектъ, се отиде дотамъ, че се изнесоха невѣрности. Напр., изнесеното тукъ отъ бившия министъръ на желѣзницитъ г. Рашко Маджаровъ. Когато той твърди, че въ миналото сѣ се строили много повече и много по-бързо желѣзнопѣтни линии, азъ бихъ желалъ той да се мотивира съ цифри. Не искамъ — веднага добавямъ — да помисли, че строежътъ на линии презъ последнитъ години, неговиятъ по-бързъ темпъ и начинътъ, по който се извършва, се дължи на мене — азъ най-малко участие имамъ тамъ, — но все пакъ се дължи на общитъ усилия на правителството, въ което имамъ честта да се числя.

Г-нъ Маджаровъ има даденитъ отъ менъ още презъ първата извънредна сесия точни цифри за това, какво се е построило въ миналото и какво се е построило презъ последнитъ 4 години. И ако съпостави тия цифри, той ще намѣри не по-бързъ, а два пѣти и много по-бавенъ строежъ въ миналото. Азъ предполагамъ, че и въ бждеще ще имамъ случай и възможность да повтори

тия цифри. Г-нъ Маджаровъ може да ги намъри и въ дневниците на Народното събрание. Когато разискваме тукъ, азъ бихъ желалъ да се помъчимъ да бждемъ полезни единъ на другъ, а не съ общи фрази да правимъ преценка на нѣщата. Цифритъ сж най-ясно доказателство за грѣшната или за правилната насока на една дейность, а особено когато се говори за строежи, защото тамъ се оперира само съ цифри и защото може да бжде много точно установено кога, какъ и колко пѣтища или желѣзници сж построени.

По-нататкъ. Току-що чухме единъ господинъ народенъ представител, който въ началото на своята речъ твърде хубаво разви мисълта, че е необходимо да се погрижимъ за нашето село и за неговитъ пѣтища. Нѣма нужда азъ да доказвамъ необходимостта отъ пѣтища за нашето селско стопанство, за общия развой на стопанството въ страната и голѣмото имъ значение за отбраната на страната. Това значи да разбивамъ отворени врата. Това е известно на всѣкого — и на най-неграмотния български гражданинъ. Общъ е повикътъ отъ всички наши села за пѣтища. И азъ се чудя на куража на този народенъ представител, който току-що свърши своята речъ и който тъй много плаче за нашето село, да отказва да гласува тоя кредитъ, който иде да задоволи нуждитъ на селото. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Съжалявамъ, че пакъ трѣбва да повтори нѣкои цифри. До 1908 г. България нѣма ваящи, или има нѣколко, които се теглятъ съ волове. Една частъ отъ тѣхъ сж каменни, а другитъ сж желѣзни, които можете да видите днесъ тукъ и тамъ въ нѣкои населени мѣста, на които сж раздадени да си услужатъ съ тѣхъ за своитъ мѣстни нужди. Отъ 1908 г. започва доставката на ваящи. Азъ ви спирамъ вниманието на факта, че единъ ваякъ може, а ви даде дневно най-много 80 метра пѣтъ, ако работи редовно и ако има всичкитъ условия за работа. Правете смѣтка, какво количество ваящи биха били необходими, за да се задоволятъ голѣмитъ нужди на страната. Днесъ много села, които правятъ пѣтища, като използватъ своя добитѣкъ и като влагатъ своя трудъ, искатъ ваякъ, но никой не може да имъ го даде. Натрупанитъ по пѣтищата камѣни трѣбва да се овалятъ, за да не се мори добитѣкъ и да не се чути превозниятъ инвентаръ, но, казвамъ, селата не могатъ да бждатъ задоволени само защото нѣма ваящи. Както казахъ, отъ 1908 г. започватъ да се доставятъ ваящи и оттогава до 1934 г. биватъ доставени всичко на всичко 124 ваящи. Повтарямъ цифритъ, г-да — извинявамъ се — но каточе е необходимо да се повтарятъ известни нѣща, за да не се забравятъ. Отъ 1934 г. започва наново доставка на ваящи. Доставятъ се 100 по компенсационната сдѣлка. Миналата година се спазариха и се доставиха презъ настоящата година нови 126 ваяща, въпреки че сж доставени, нуждитъ сж пакъ голѣми. Понастоящемъ ние разполагаме съ 345 ваяща за всички нужди: за предприятия и за обслужване на населенитъ мѣста, специално на селата, които ежедневно искатъ ваящи. Намѣриха се и по 4—5 села, както казахъ по-рано, и сега повтарямъ, които поискаха заедно да купятъ ваякъ, само искаха отъ насъ да имъ извършимъ доставката. Нуждата отъ пѣтища е толкова голѣма, че тѣ сж готови да направятъ жертви, които по никой законъ не сж длъжни да направятъ. Тѣ заявяватъ: „Доставте го, ние ще платимъ, а следъ като свършимъ работата си, дайте го на други“. Това ясно илюстрира, какво е състоянието на нашия инвентаръ за постройка на пѣтища. Азъ мисля и вѣрвамъ, че никой не ои се решилъ — независимо отъ това, какво мисли по бждещата направа на пѣтищата — да откаже единъ кредитъ, който иде да задоволи една крещеща нужда преди всичко на нашето село. И ако чрезъ този кредитъ ние успѣемъ да доставимъ въ всѣко околийско инженерство поне по 1—2 ваяща, които да дадемъ на разположение на нашитъ села, да ги запазимъ изключително за тѣхнитъ нужди, ние ще направимъ много за благосъстоянието на нашето село. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Нѣкой отъ дѣсно: Само този е пѣтътъ.

Министъръ С. Ганевъ: Ще се доставятъ и други машини, за които говорихъ въ изложението, което направихъ въ първата извънредна сесия предъ васъ. Да се повтарямъ въ това отношение едва ли е необходимо. Който се е заинтересувалъ да види, какво се върши съ тия машини, ще разбере голѣмата нужда отъ тѣхъ. Азъ смѣтамъ, че съ доставката на тѣзи машини, съ увеличението на ваялитъ, ще създадемъ ентузиазъмъ въ нашето село, защото селянинътъ е готовъ да достави необходимитъ материали и съ това да отплати своя пѣтенъ данѣкъ къмъ държавата, пѣкъ и нѣщо повече — да направимъ и жертви, но да види направенъ своя пѣтъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Направеното на нѣколко мѣста въ страната съ първитъ

пристигнали машини ентузиазира населението и всички сж готови на жертви, както и днесъ жертвуватъ съ готовность, макаръ че не можемъ да ги задоволяваме.

Свършвамъ съ пѣтищата.

За желѣзницитъ, г. г. народни представители, сж необходими релси, необходими сж стрелки, необходими сж и вагонетки, за да не носимъ съ шепи прѣстъ и за да можемъ по-скоро да успѣемъ да завършимъ ония линии, строежътъ на които е започналъ.

Строежътъ както на пѣтищата, така и на линиитъ преди всичко създава работа. Така ние се боримъ срещу безработицата. Разрешавайки този кредитъ, азъ смѣтамъ, че ние задоволяваме една голѣма крещеща нужда на нашето стопанство, сжщевременно разрешаваме и голѣмия въпросъ у насъ за безработицата. И сега ще повтори казаното по-рано — презъ тази година ние не можахме да попълнимъ нашитъ групи отъ безработни, защото, г. г. народни представители, безработнитъ въ България намаляватъ. Ние даваме ежедневно обявления, съ които търсимъ майстори зидари и работници. Такива обявления ежедневно може да четете въ пресата. На какво се дължи туй? Това се дължи не на моитъ усилия, а на усилията на цѣлото правителство, на голѣмото му съзнание да се бори за задоволяването на голѣмитъ нужди на нашия стопански животъ, които сж крещещи. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Г. г. народни представители! Искамъ да се отклоня малко и да кажа нѣколко думи по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятия, понеже по него много се приказва. Азъ нѣма да теоритизирамъ тукъ. Азъ можехъ да ви дамъ данни, но не мислѣхъ, че ще стане нужда днесъ да сторя това, и затова не съмъ ги взелъ, за да видите, че по много предприятия, отдадени чрезъ редовенъ търгъ — говоря за предприятия, възлизаци на голѣми суми, не говоря за малкитъ предприятия — следъ като се е приключилъ редовниятъ търгъ и се е получило разрешение, безъ да се връщатъ залозитъ, да бждатъ дадени на комисията по чл. 120а да направи спазаряването, получаваме намаление 8—10% отъ ценитъ, получени на редовния търгъ, а това значи милиони, спестени за държавата, това значи да използваме всичкитъ срѣдства, които дава законътъ, за да получимъ по-износни цени. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Г. г. народни представители! Ще засегна голѣмия въпросъ, който засегнахъ и по-рано, когато говорихъ — Главната дирекция на строежитъ. По този въпросъ може би ще имамъ възможность да се спра повече при разискванията по бюджета, сега, обаче, бихъ ви обърналъ внимание на това, че много отъ голѣмитъ работи въ нашата страна сж създадени при голѣма оппозиция. Припомнямъ ви, г. г. народни представители, създаването на трудовата повинность. На времето нейното създаване предизвика буря отъ негодувания, обаче създадена, тя остана до днесъ, служи за примѣръ на западнитъ страни и днесъ никой не би дрѣзналъ да я разформира, защото тя е необходима преди всичко за напредѣка на страната ни. Не бѣше ли сжщото и съ създаването на Храноизноса? Не бѣше ли сжщото и съ създаването на другъ единъ институтъ, сжщо много критикуванъ, Експортния институтъ, който тоже днесъ е една необходимостъ? Създаде се сега Дирекция на строежитъ, дирекция, която не сме измислили ние, която не е наша измишльотина. Най-сетне, трѣбва да се навикнемъ да гледаме на нѣщата, споредъ нуждитъ на времето. Тѣмъко тая Дирекция на строежитъ идва днесъ да отговори на нуждитъ на времето. И азъ смѣя да ви заявя, и съмъ увѣренъ, че ако следъ нѣколкогодишна дейность на тая дирекция нѣкой министъръ би поискалъ отъ Народното събрание да бжде разформирана, пакъ тия, които ще стоятъ на тия банки (Сочи народнитъ представители), ще бждатъ, които ще откажатъ нейното разформирание.

Недейте критикува единъ институтъ още въ началото му! Чакайте! Критикувайте неговата дейность, критикувайте неговитъ насоки, ако смѣтате, че не сж правилно дадени, и ако видите, че прави грѣшка — махнете го! Но азъ съмъ убеденъ, че Дирекцията на строежитъ ще остане да съществува, тъй като тя днесъ е една необходимостъ за задоволяване на нуждитъ на времето.

Следъ тѣзи нѣколко думи азъ разчитамъ, че вие, имайки голѣмо съзнание и отзивчивость къмъ нуждитъ на стопанството, на народа, на неговата отбрана, на неговото стопанско бждеще, не ще откажете да гласувате предложението ви законопроекта. (Продължителни ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателъ С. Мошановъ: Ония народни представители, които приематъ на първо четене законопроекта

за разрешаване на министра на обществените сгради, пжтищата и благоустройството да поеме задължение за нуждите на Главната дирекция на строежите въ размѣръ на 550.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ Г. Кюсеиановъ: Г. г. народни представители! Днешното заседание е последно на втората извънредна сесия на XXIV-то обикновено Народно събрание.

За утре, 28 октомврий, XXIV-то обикновено Народно събрание е свикано на първа редовна сесия съ царски указъ № 165, отъ 24 октомврий, публикуванъ въ „Държавен вестникъ“, брой 239, отъ 26 октомврий 1938 г.

Първата редовна сесия на XXIV-то обикновено Народно събрание ще се открие утре въ 10¹/₂ ч. преди обѣдъ.

Г. г. народни представители! Съгласно чл. 54 отъ правилника за вътрешния редъ въ Народното събрание, предлагамъ внесените въ втората извънредна сесия на XXIV-то обикновено Народно събрание законопроекти, които не сж били окончателно приети, да се разглеждатъ въ първата редовна сесия на сжщото Народно събрание.

Д. Гичевъ: Не само които не сж приети, но които сж внесени въ втората извънредна сесия.

Министър-председателъ Г. Кюсеиановъ: Внесените но които не сж окончателно приети.

Председателъ С. Мошановъ: Г. г. народни представители! Тѣзи отъ васъ, които приематъ, съгласно чл. 54 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, предложението на г. министър-председателя, щото всички внесени законопроекти отъ правителството и по частенъ редъ да се поставятъ на разглеждане презъ първата редовна сесия, като тия отъ тѣхъ, които сж поставени на разглеждане на първо четене, продължатъ да се разглеждатъ на първо четене, а тѣзи, които сж поставени за разглеждане на второ четене, продължаватъ да се разглеждатъ на второ четене, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Обаждатъ се: Единодушно.

Председателъ С. Мошановъ: Г. г. народни представители! Понеже утре ще стане откриване на първата редовна сесия на Народното събрание, следъ което ще има водосветъ и молебствие, моля да дойдете облѣчени въ тъмно облѣкло, както прилича за такъвъ тържественъ случай. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно, центъра и лѣво)

Закривамъ заседанието.

(Закрито въ 19 ч. и 20 м.)

Председателъ: **СТОЙЧО МОШАНОВЪ**

Подпредседателъ: **ДИМ. ПЕШЕВЪ**

Секретари: { **С. СТАТЕЛОВЪ**
 { **П. КОСТОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**